

4.ÜNİTE

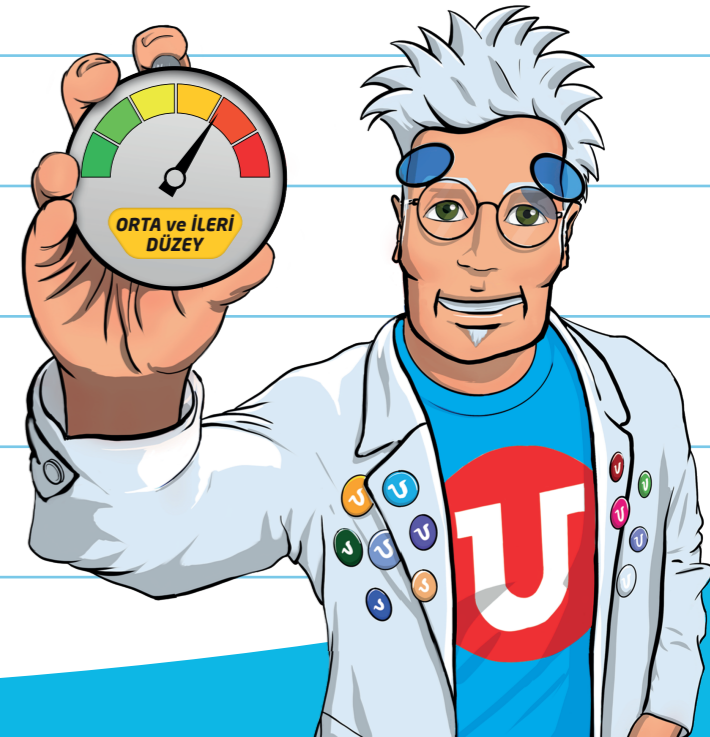
U

TYT Orta ve İleri Düzey
Coğrafya Soru Bankası

Türkiye'de Toprak Örtüsü
ve Bitki Türleri

ERTAN VARLIK

TÜRKİYE'DE TOPRAK ÖRTÜSÜ VE BİTKİ TÜRLERİ

Zonal Topraklar

Azonal Topraklar

İntrazonal Topraklar

Türkiye'de Toprak Kullanımı

Toprağın Sanayide Kullanılması

Türkiye'de Toprak Erozyonu

Türkiye'de Bitki Örtüsü

Türkiye'de çeşitli toprak tiplerinin görülmesinde

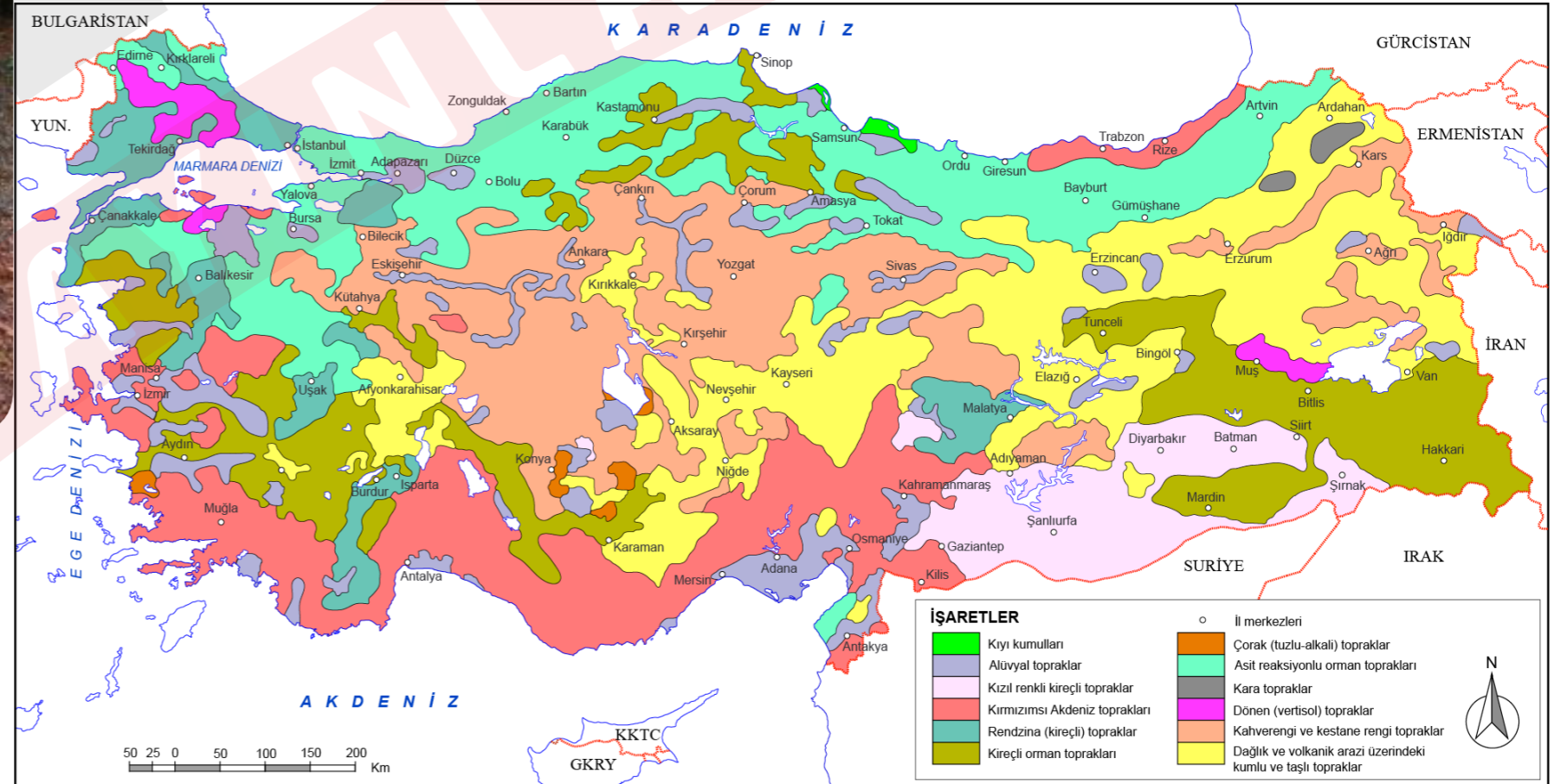
- İklim çeşitliliğinin fazla olması,
- Arazilerdeki ana kayaların farklı yapılarda olması,
- Bitki örtüsü çeşitliliği,
- Yükselti ve yer şekillerinde görülen farklılıklar gibi nedenler etkili olmuştur.

1) ZONAL TOPRAKLAR

A) KAHVERENGİ ORMAN TOPRAKLARI

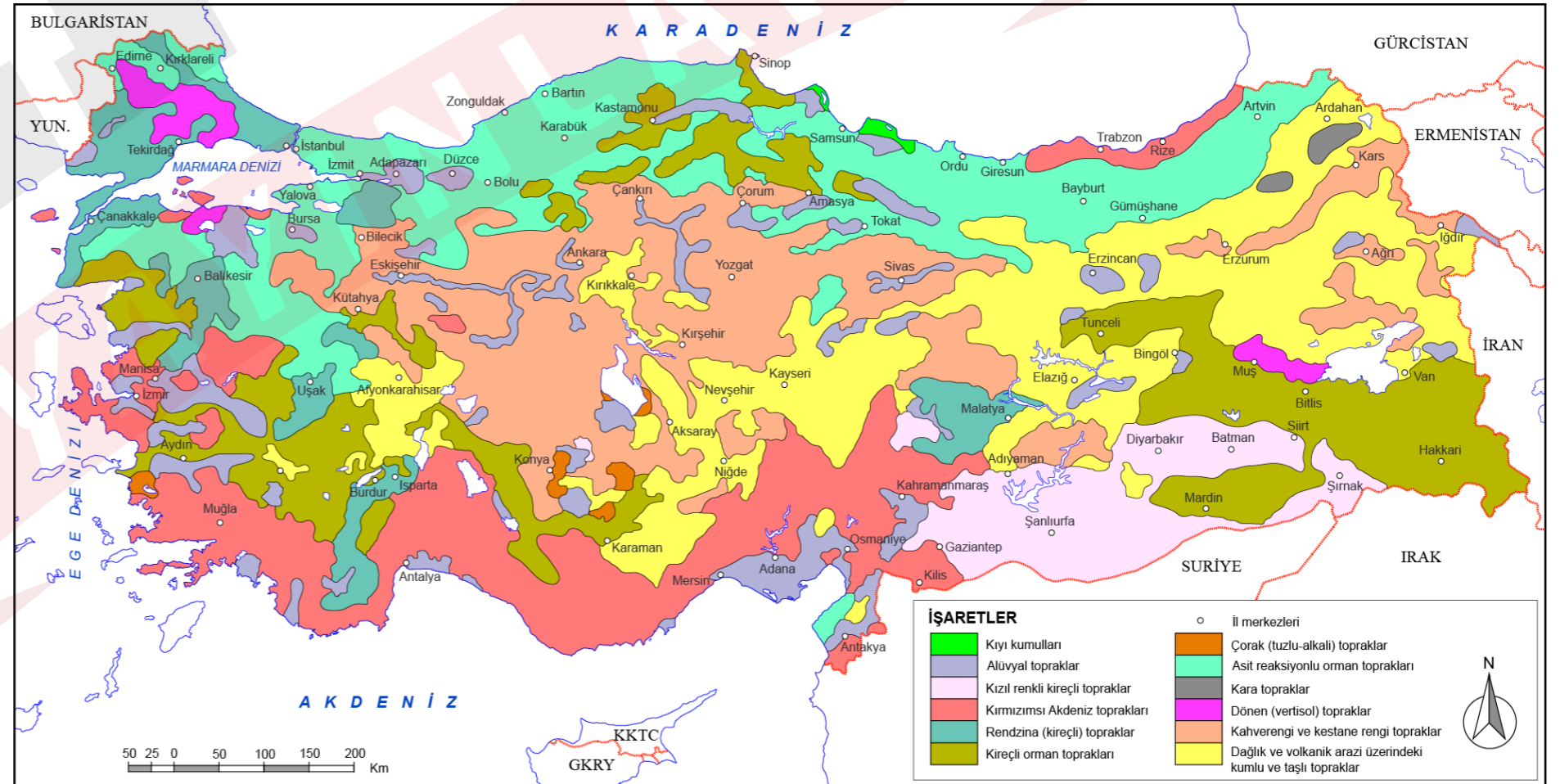
- Karadeniz'in kıyı kesiminde ve Yıldız Dağları'nda rastlanmaktadır.
- Humus bakımından zengin olan bu topraklar, koyu renklidir ve verimli topraklardır.

B) KIRMIZI TOPRAKLAR (TERRA ROSSALAR)

ANTALYA

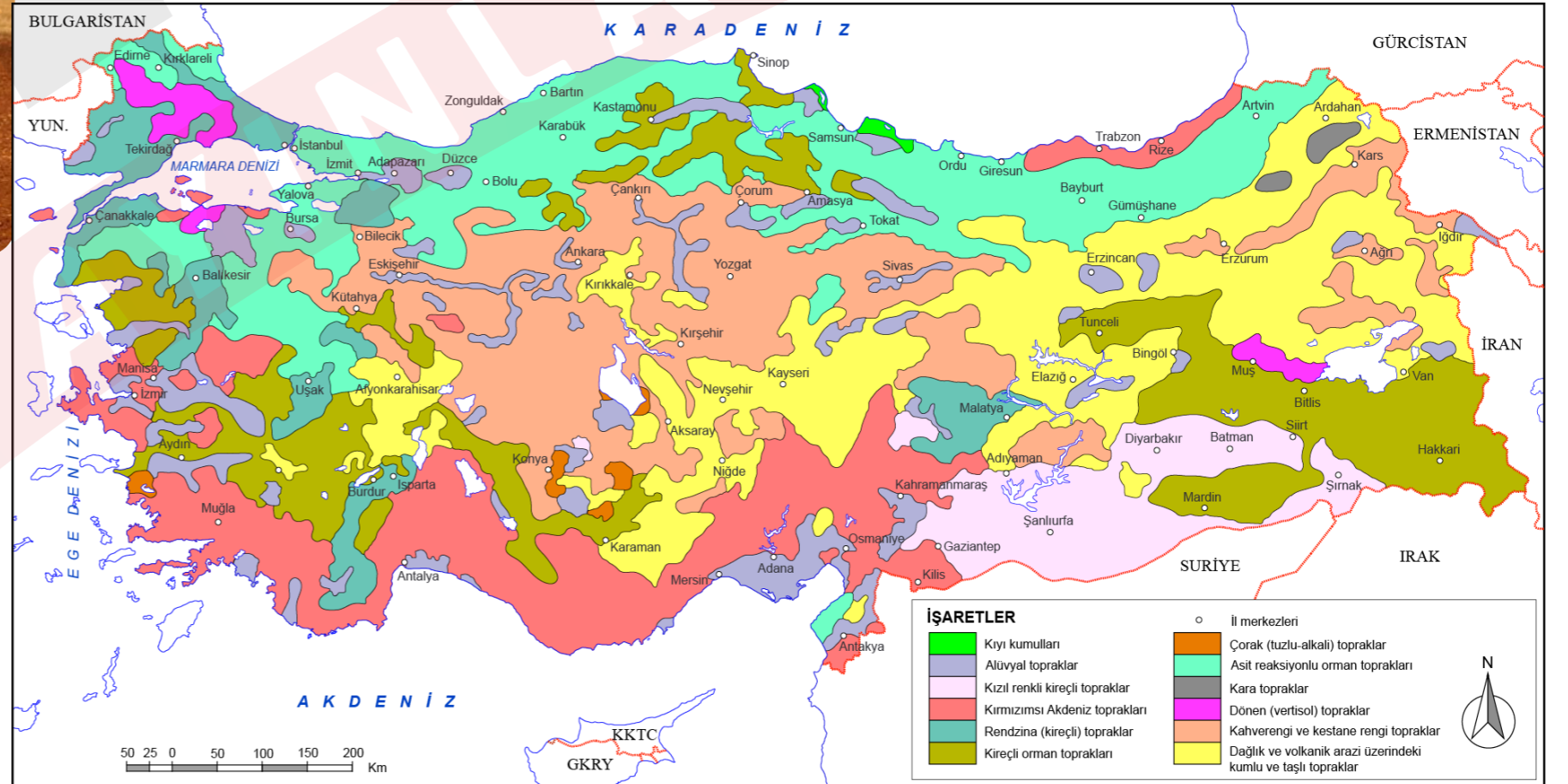
- Akdeniz'in kıyı kesiminde kalkerli arazi üzerinde yaygındır.
- Kil ve demiroksit bakımından zengindir.
- Daha çok dolin, uvala ile polye tabanlarında görülen bu topraklar üzerinde tarım yapılmaktadır.
- Oksitlenmeden dolayı rengi kırmızıdır.

C) KAHVERENGİ BOZKIR TOPRAĞI

ERZİNCAN

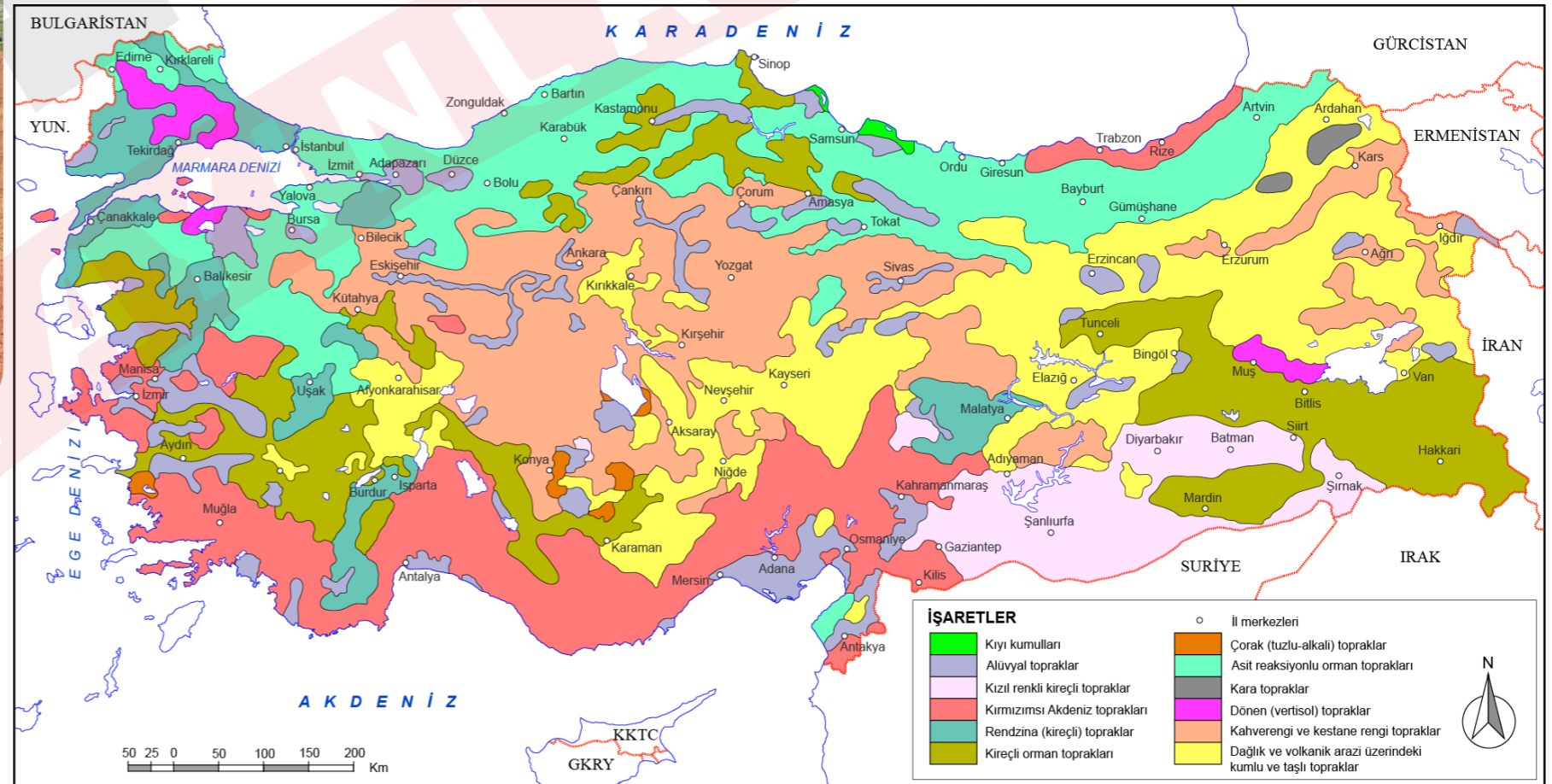
- İç Anadolu'da, Güneydoğu Anadolu'da ve Doğu Anadolu'nun yüksekliği az olan yerlerinde rastlanır.
- Bitki örtüsü cılız olduğu için humus oranı azdır.
- Daha çok tahıl tarımına ve küçükbaş hayvancılığa elverişlidir.

D) KESTANE RENKLİ BOZKIR TOPRAĞI

SİVAS

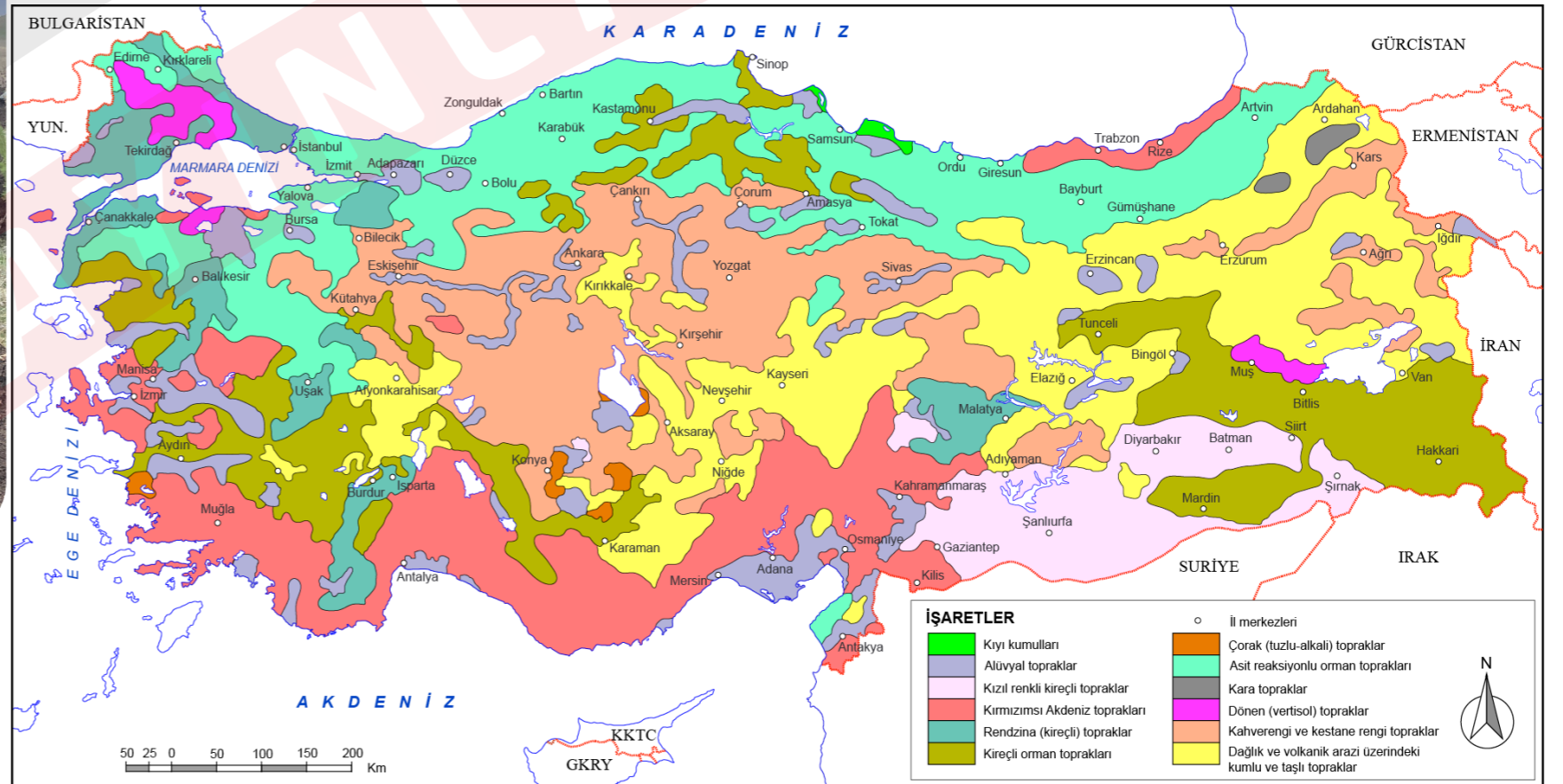
- İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'nun fazla yağış alan yerleri ile Doğu Anadolu'nun büyük bir kısmında rastlanır.
- Bu alanlarda yıllık yağış miktarı 400 ile 600 mm arasında değişir.
- Bitki örtüsü bozkırdır.
- Tahıl tarımına ve küçükbaş hayvancılığa elverişlidir.

E) ÇERNEZYOMLAR

KARS

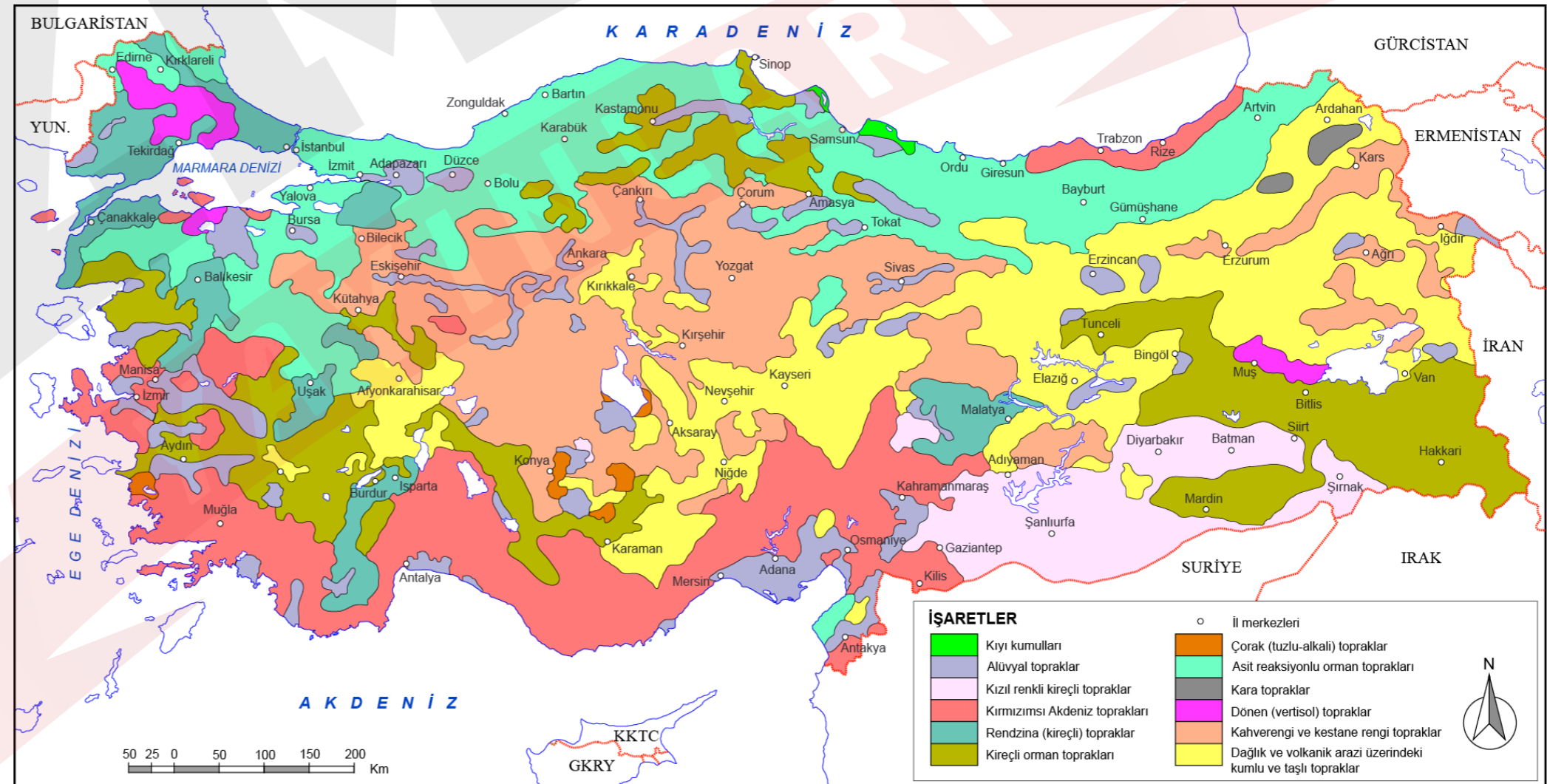
- Kuzeydoğu Anadolu'da görülür. Özellikle Kars, Ardahan ve Erzurum platolarında yaygındır.
- Yıllık yağış miktarı 600 mm civarındadır.
- Bitki örtüsü yaz yağışlarıyla yeşeren çayırlardır.
- Humus bakımından çok zengin olduğundan koyu renkli topraklardır.
- Gür bir bitki örtüsü altında olduğu için bu yerler büyükbaş hayvancılığa elverişlidir.

2) AZONAL TOPRAKLAR

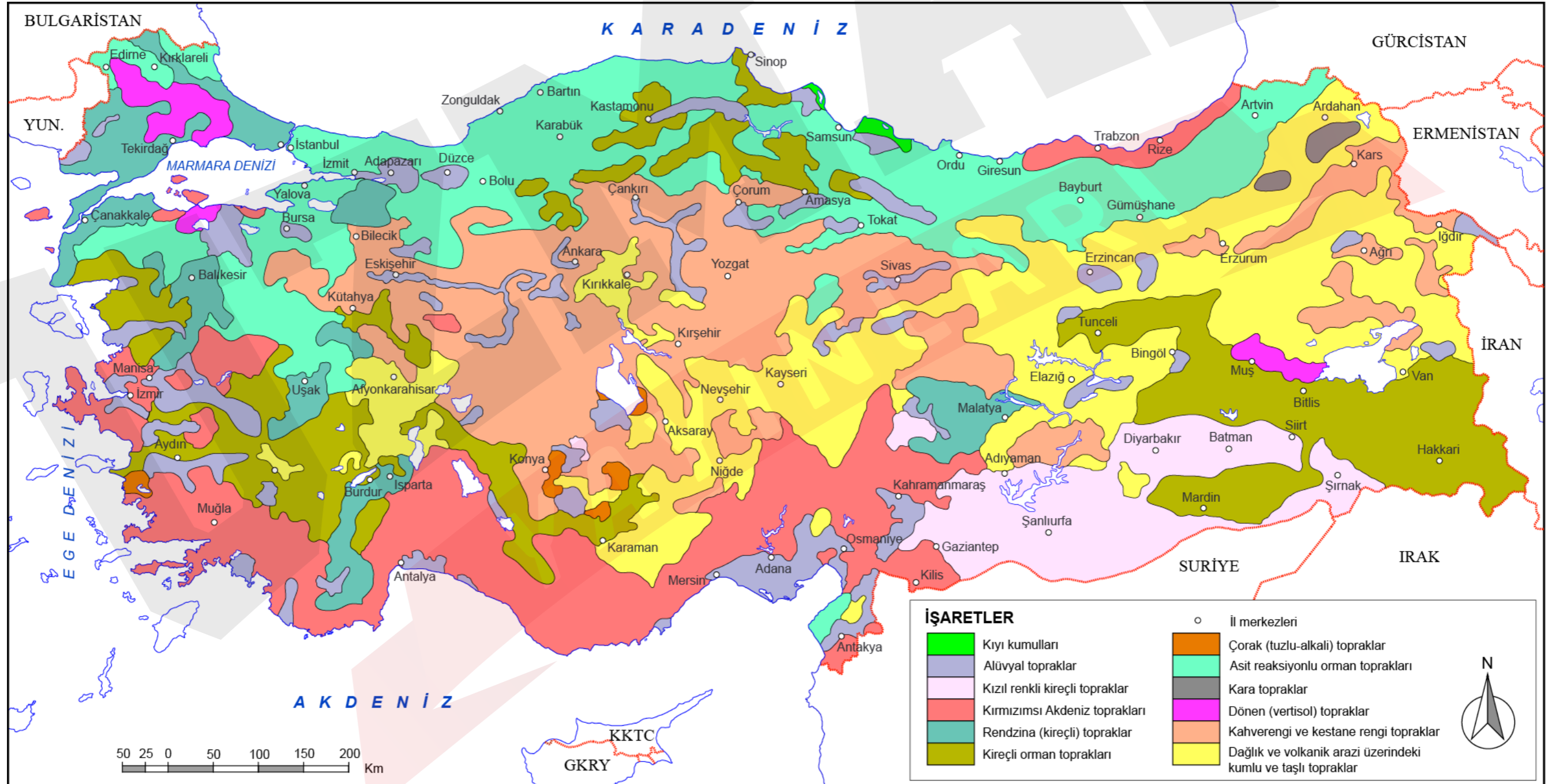
ALÜVYAL TOPRAKLAR

- Ovalar, vadi tabanları ve deltalarda rastlanır.
- Çukurova, Göksu, Menemen, Çarşamba ve Bafra deltaları ile Küçük Menderes, Büyük Menderes, Gediz, Bakırçay, Bursa, Adapazarı, Düzce, Erbaa, Niksar, Erzincan, Erzurum, Iğdır, Elazığ, Malatya ve Muş ovaları alüvyal toprakların yaygın olduğu alanlardır.
- Mineral bakımından zengin olduğundan verimlidir.

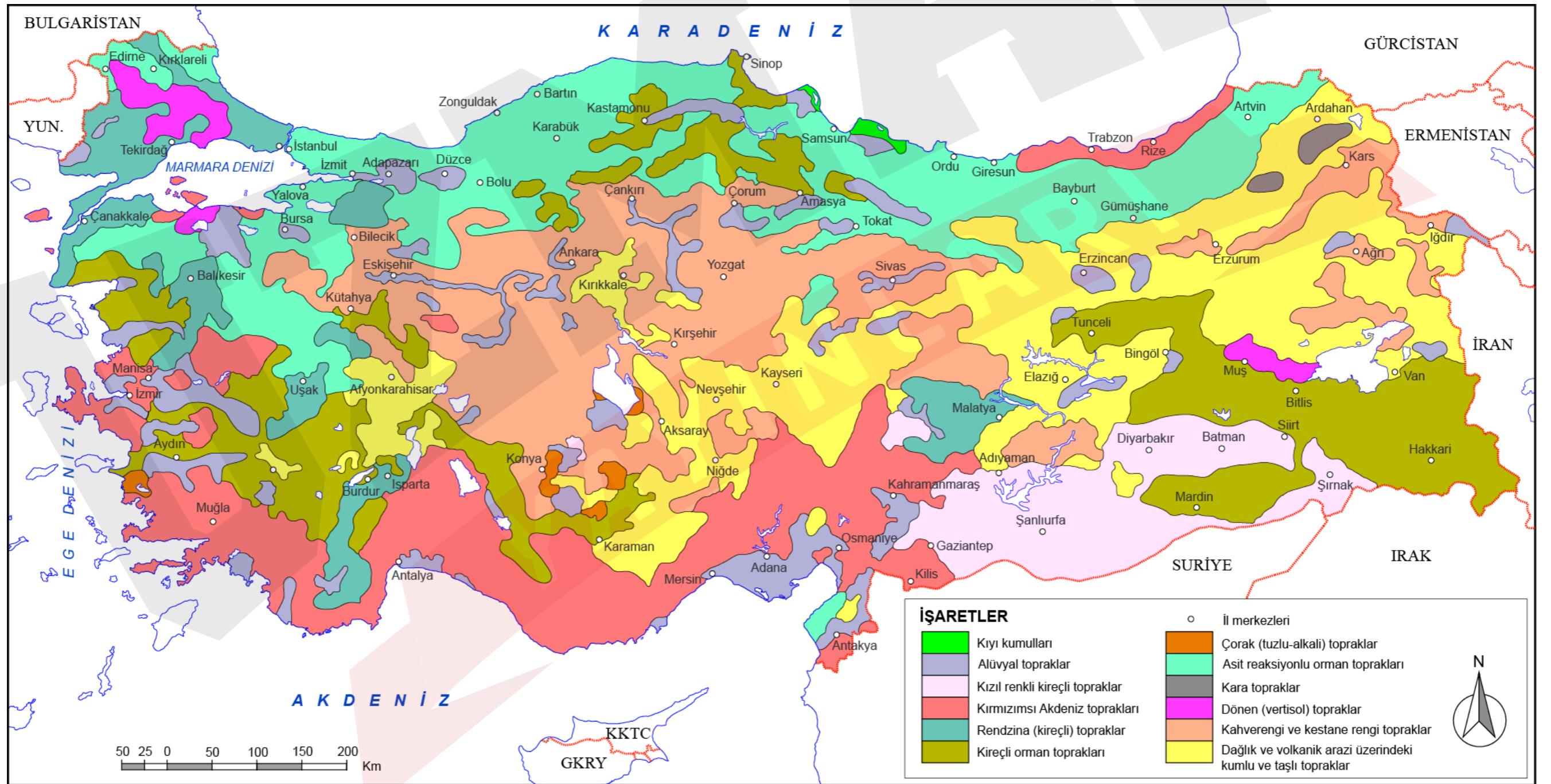
KOLÜVYAL TOPRAKLAR

- Dağların eteklerinde, yamaçlardan taşınan materyallerin üzerinde oluşmuştur.
- İnce ve iri unsurların bir arada görüldüğü topraklardır.
- Kolüvyal topraklar tarıma elverişli değildir.

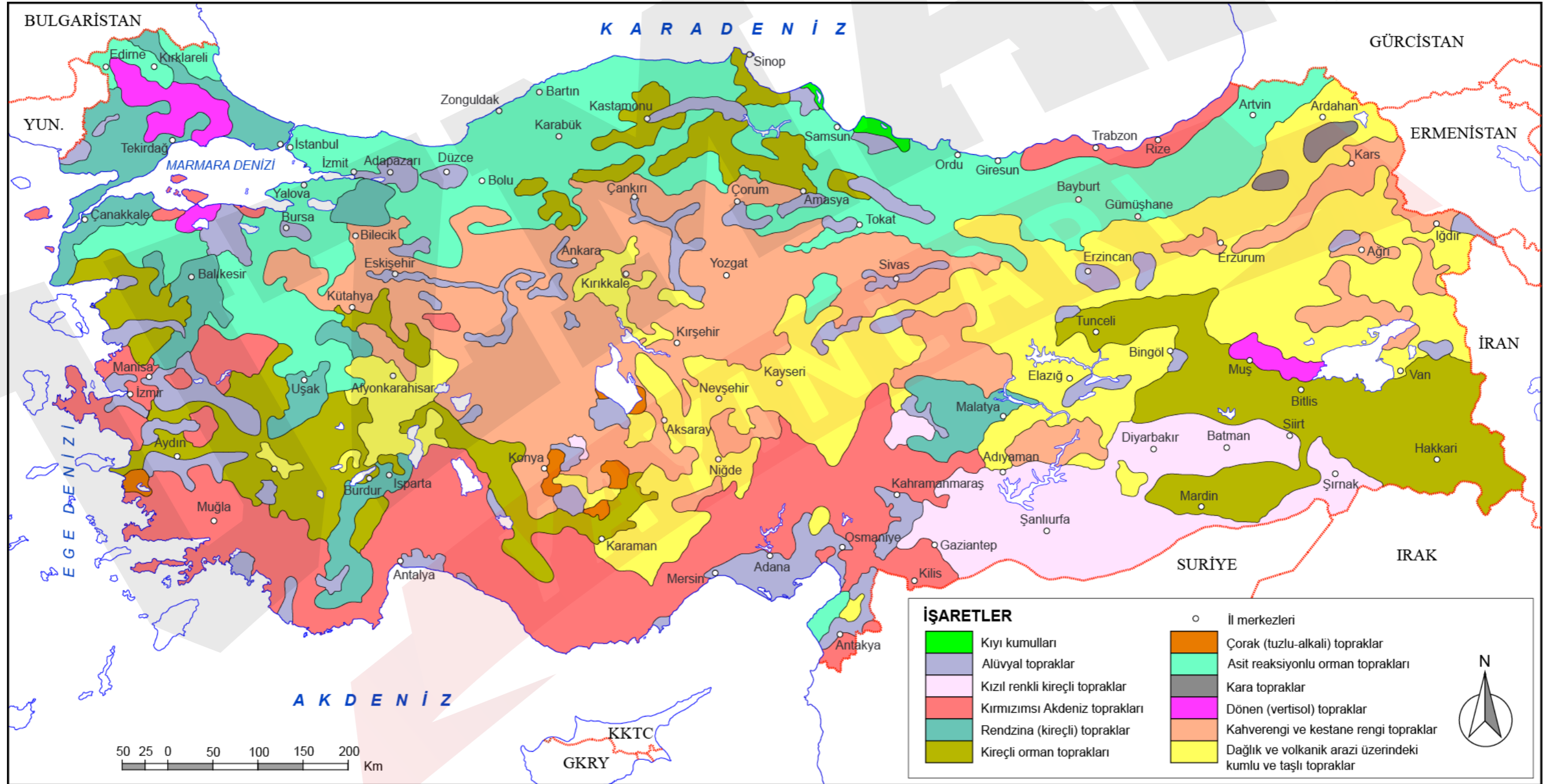
LİTOSOLLER

→ Erozyona açık yamaçlarda rastlanır. Bitki örtüsünden yoksun olan bu yamaçlarda ince materyaller taşındığından geriye iri materyaller kalmaktadır. Bu nedenle litosoller, taşlı topraklar olarak da adlandırılır.

REGOSOLLER

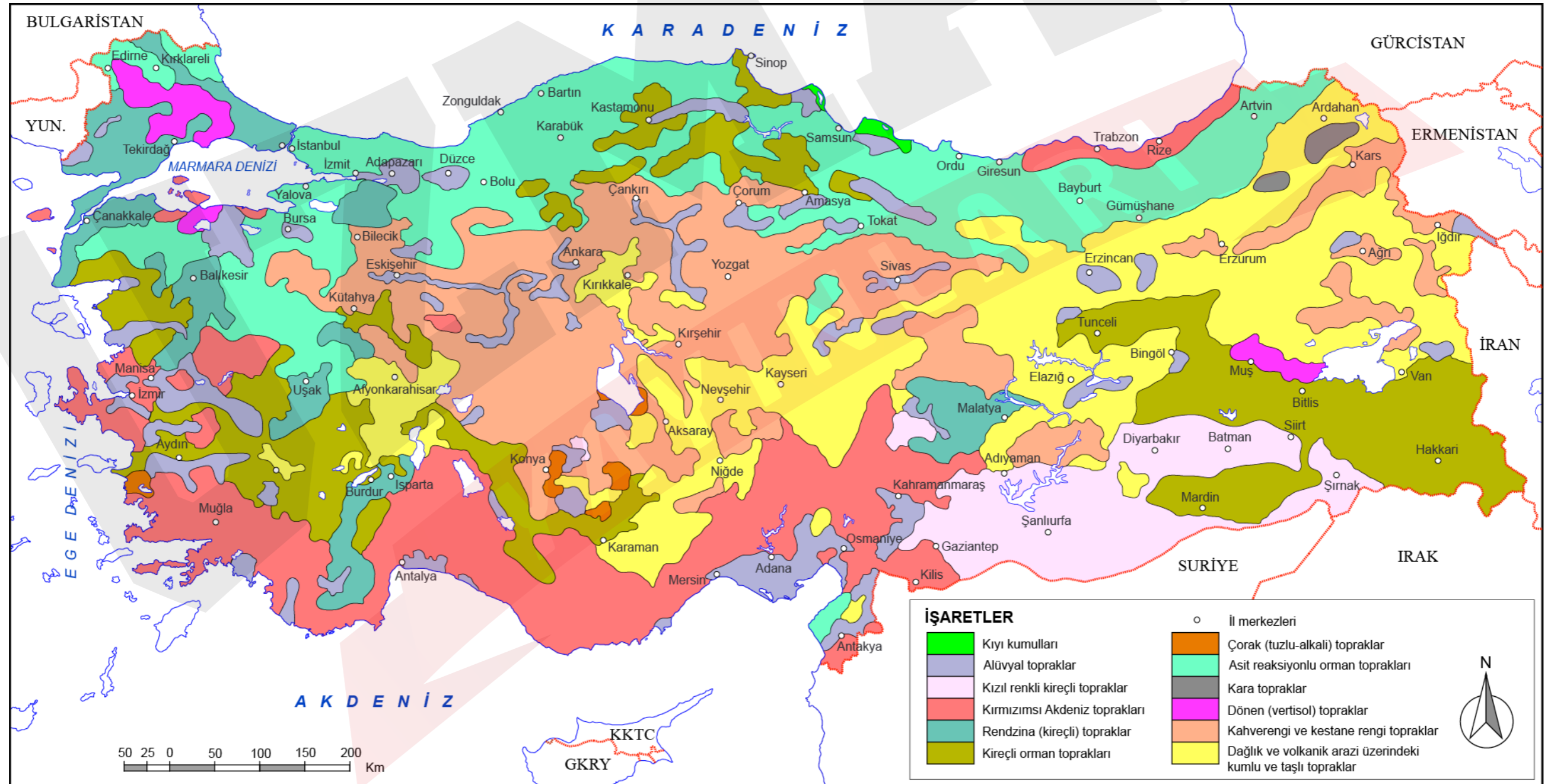
→ Kum boyutundaki volkanik malzeme ve akarsuların oluşturduğu kumlu depolar üzerinde oluşan topraklardır.

3) İNTRAZONAL TOPRAKLAR

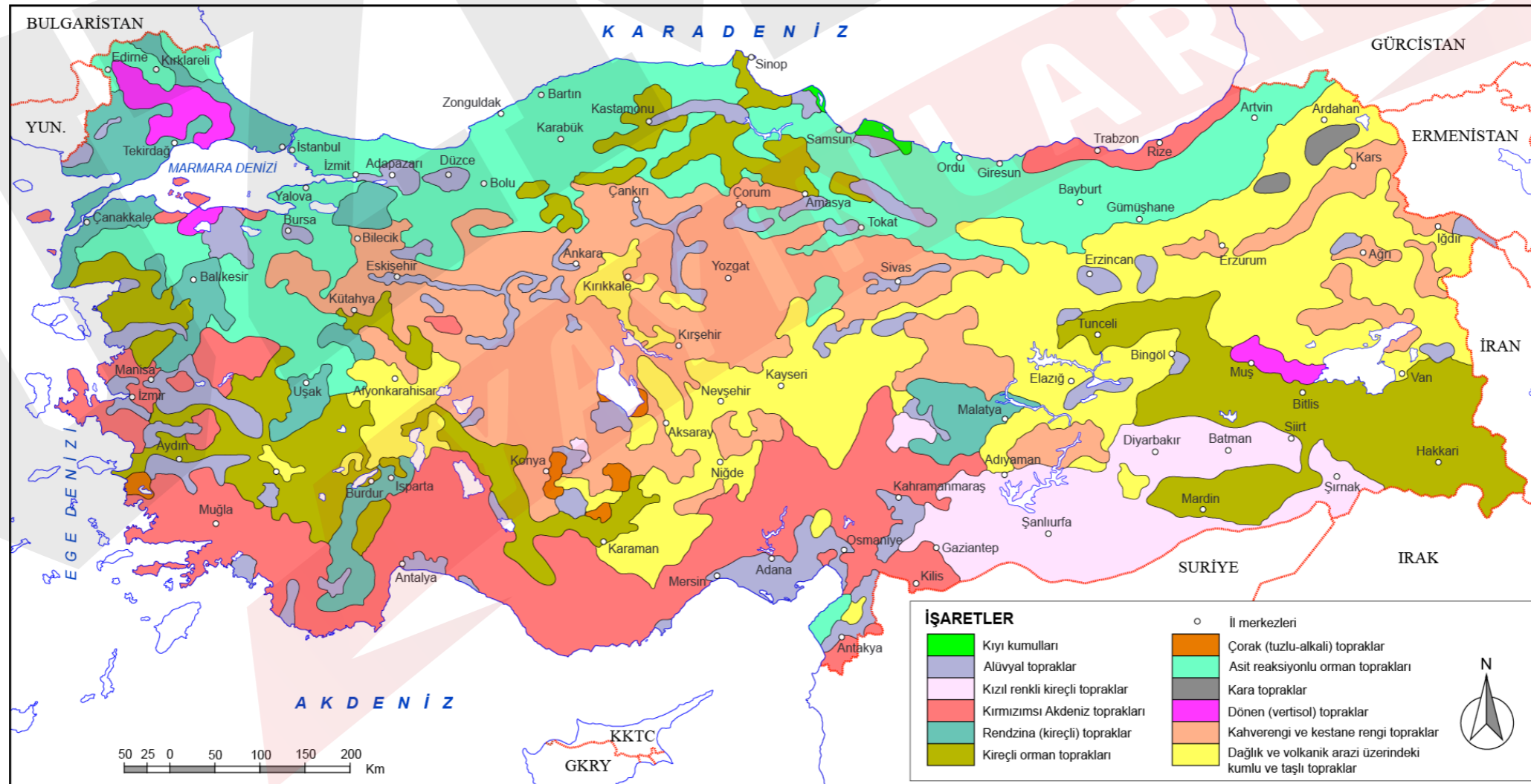
RENDZİNALAR

- Yumuşak kireç taşları üzerinde oluşan topraklardır.
- Türkiye'de daha çok Akdeniz'in batısı, Trakya, Ege ve Güney Marmara'da görülen bu topraklar, tahıl üretimi için elverişlidir.

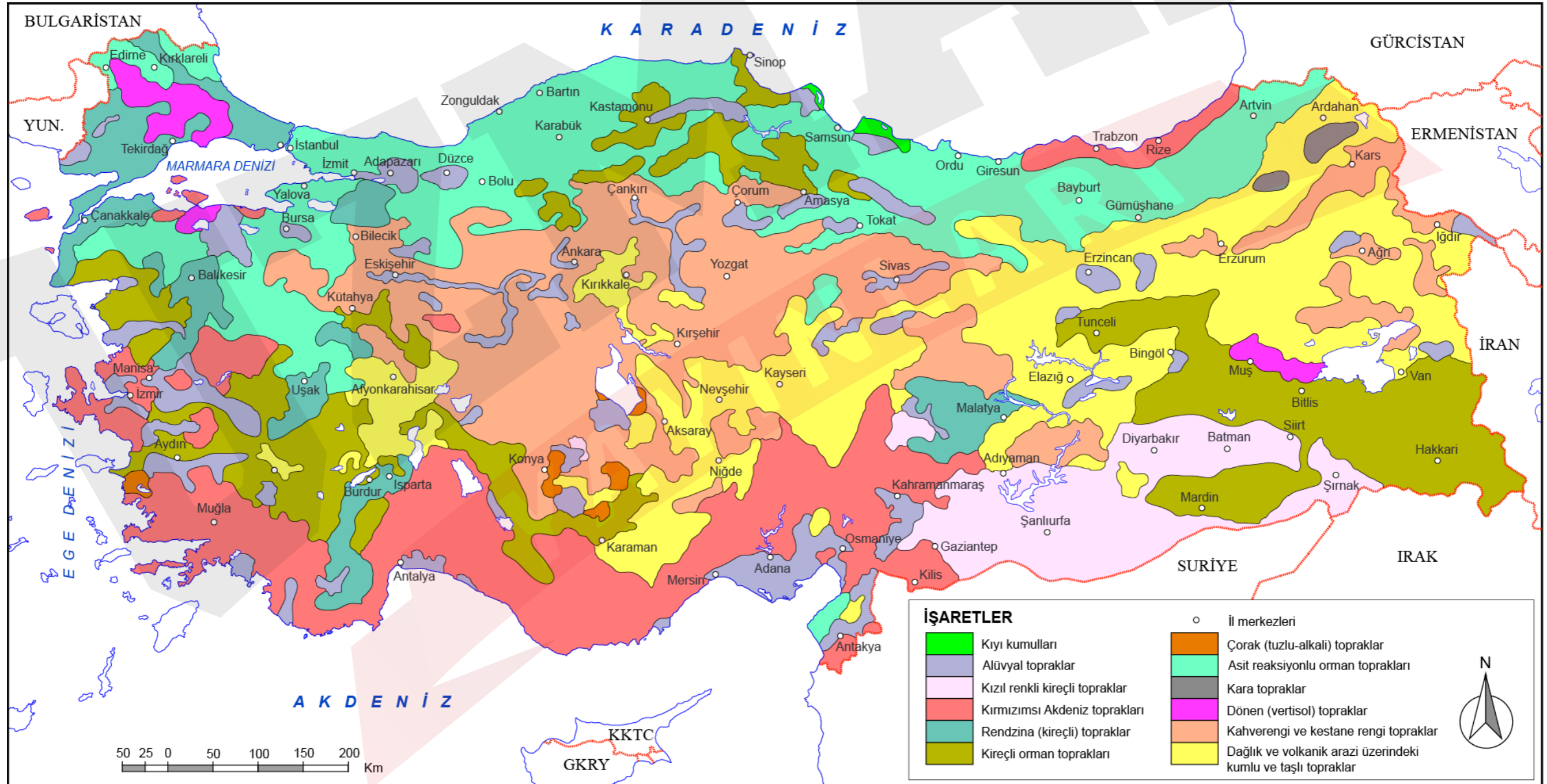
VERTİSOLLER

- Killi, kireçli, marnlı depolara bağlı olarak meydana gelmektedir.
- Ergene Havzası, Bursa ile Karacabey arası, Muş Ovası ve Konya Havzası'nın bazı kesimleri bu toprakların görüldüğü başlıca alanlardır.
- Yaz kuraklığı döneminde bu topraklarda 5-10 cm genişliğinde, 100 cm'yi bulan derinlikte çatlaklar oluşur. Bu çatlaklara dolan topraklar, yağışlı dönemde bünyesine fazla miktarda su alarak şişer ve yüzeye doğru yükselir. **Dönen topraklar** da denen vertisollere Trakya'da "kara kepir" denir.

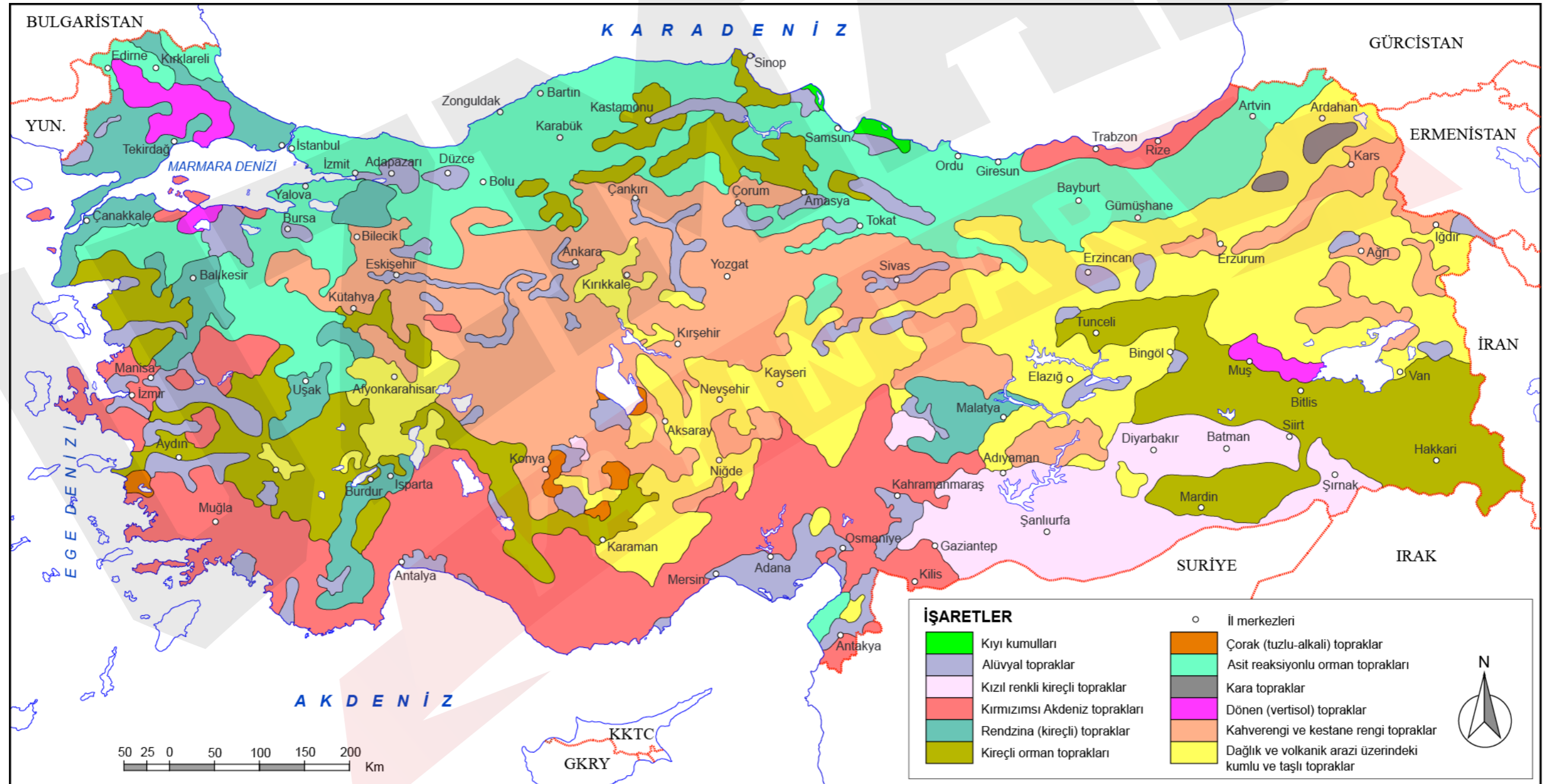
HALOMORFİKLER

- Konya Havzası'nda, Erzurum Ovası'nın bazı kesimlerinde, Küçük Menderes ve Büyük Menderes deltalarının denize yakın olan kesimlerinde rastlanır.
- Bu alanlarda yazın buharlaşmaya bağlı olarak suda çözülmüş hâldeki tuzlar, yüzeyde birikir. Bu tür topraklar tarıma elverişli değildir.

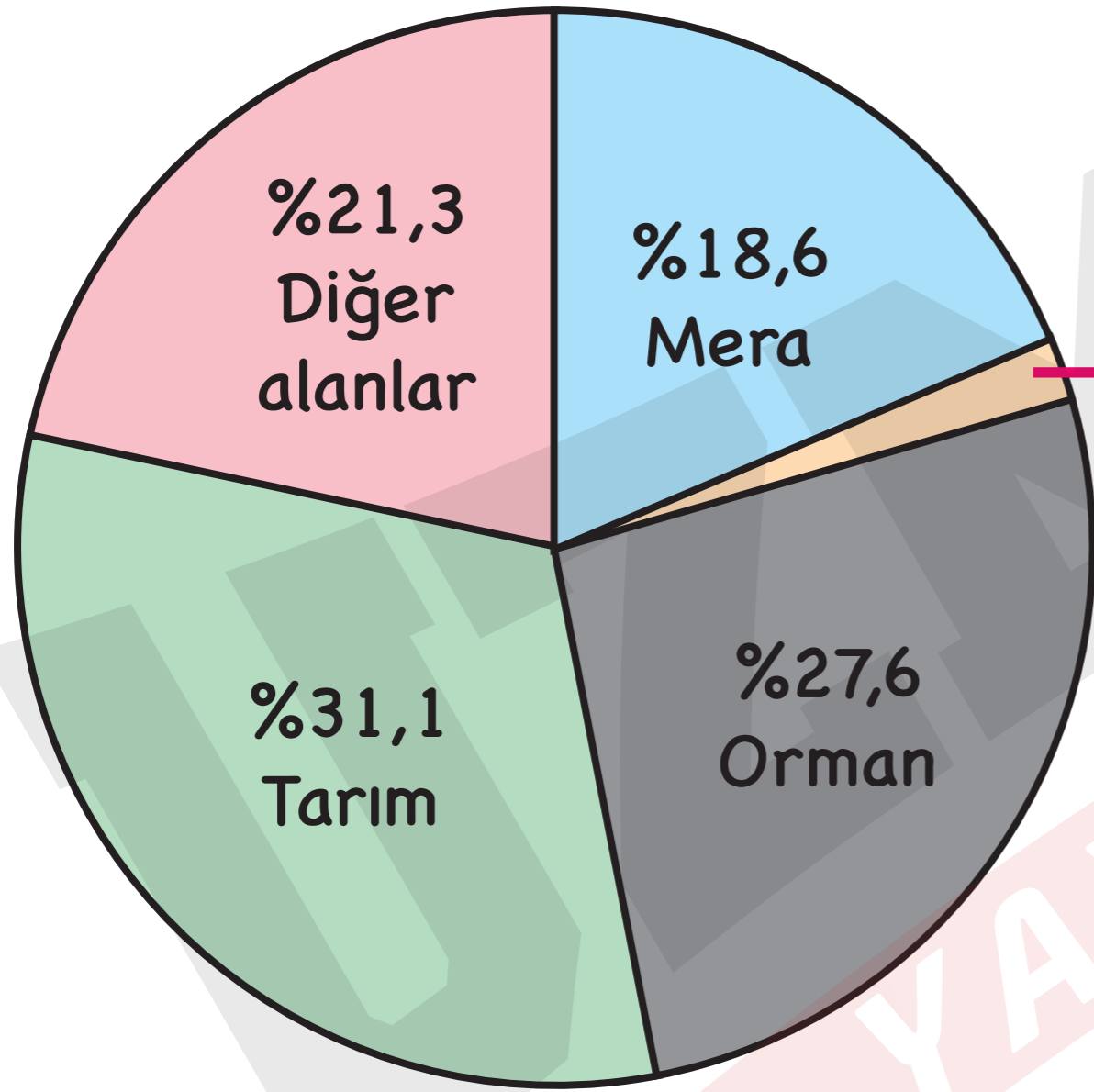

HİDROMORFİKLER

- Taban suyu seviyesinin yüzeye yakın olduğu alanlarında rastlanır.
- Göl kenarları, bu tür toprakların görüldüğü başlıca alanlardır.
- Tarıma elverişli değildir.

TÜRKİYE'DE TOPRAK KULLANIMI

→ TARIM

→ ORMANCILIK

→ MERA

→ YERLEŞME

→ TURİZM

→ SANAYİ HAM MADDESİ

TARIM VE HAYVANCILIK

- KAHVERENGİ ORMAN TOPRAKLARI ÜZERİNDE: ÇAY, FINDIK, MISIR, TÜTÜN, BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK
- KAHVERENGİ VE KESTANE RENKLİ BOZKIR TOPRAKLARI ÜZERİNDE: BUĞDAY, ARPA, MERCİMEK, BAKLAGİLLER, ŞEKER PANCARI, KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK
- TERRA ROSSA TOPRAKLARI ÜZERİNDE: TURUNÇGİL, YER FISTIĞI, PAMUK, ZEYTİN, SEBZE VE MEYVECİLİK, KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK
- ÇERNOZYOM TOPRAKLAR ÜZERİNDE: BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK
- ALÜVYAL TOPRAKLAR ÜZERİNDE: SULAMALI YÖNTEMLE YAPILAN TARIM ÜRÜNLERİ İÇERİSİNDE SANAYİ ÜRÜNLERİ VE SEBZE-MEYVE TARIMI YAPILIR

ORMANCILIK

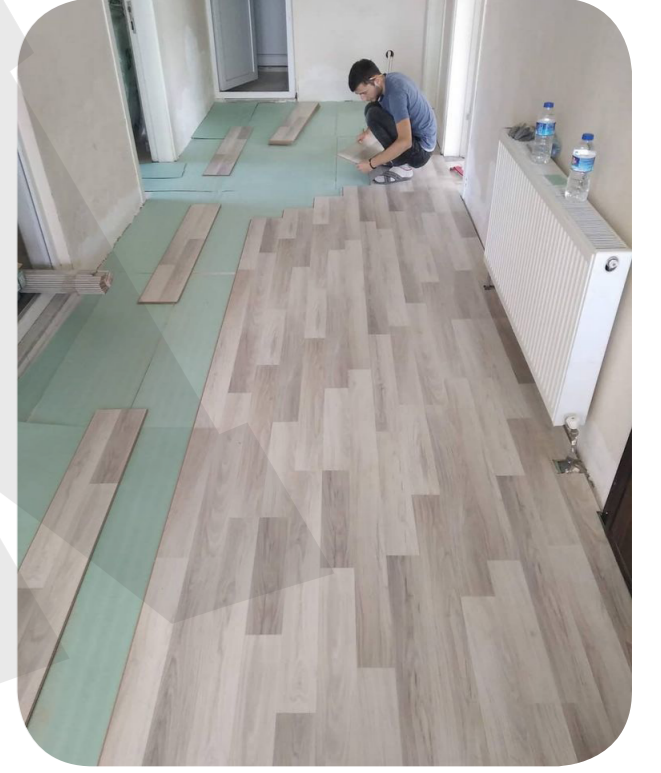
→ ORMANCILIK FAALİYETLERİ KAHVERENGİ ORMAN TOPRAKLARI VE TERRA ROSSA TOPRAKLARINDA GELİŞMİŞTİR.

→ BAŞLICA ÜRÜNLER: TOMRUK, MADEN DİREĞİ, SANAYİ ODUNU, LİF, YONGA

→ YAN ÜRÜNLER: REÇİNE, SIĞLA YAĞI, MEŞE PALAMUDU, ÇAM KOZALAĞI

→ **ORMANLARDAN DOĐRUDAN YARARLANMA: YAKAÇAK**
ODUN, MOBİLYACILIK, KAĐIT ÜRETİMİ, İNŞAAT, KİMYA,
BOYA, KOZMETİK

→ **ORMANLARDAN DOLAYLI YARARLANMA:**
EROZYONUN ÖNLENMESİ, HAVANIN TEMİZ-
LENMESİ, SICAKLIK DENGESİNİN SAĐLANMA-
SI, DOĐAL HAYATIN DEVAMLILIĐI

TOPRAĞIN SANAYİDE KULLANILMASI

- ÇANAK-ÇÖMLEK ÜRETİMİ
- ÇİMENTO ÜRETİMİ
- SERAMİK ÜRETİMİ

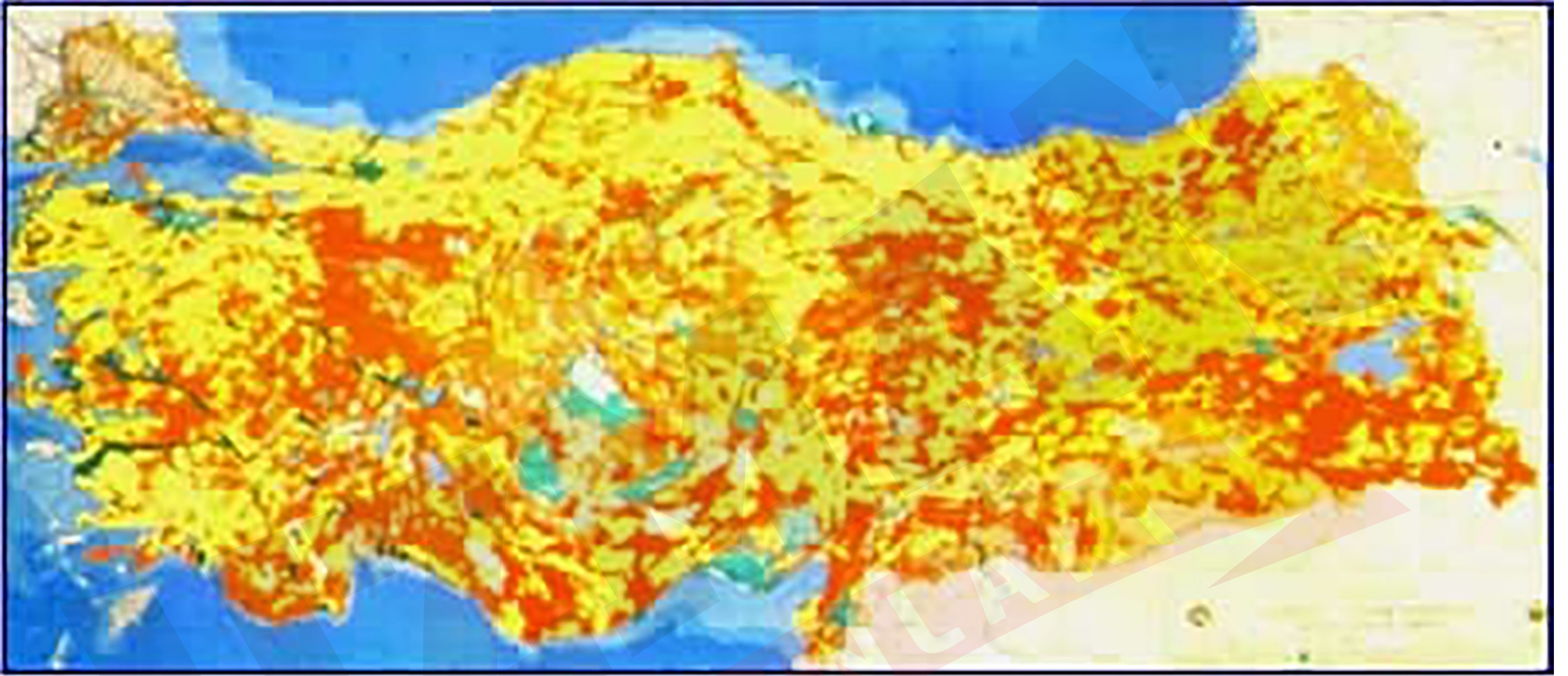

TÜRKİYE'DE TOPRAK EROZYONU

BAŞLICA NEDENLERİ:

- YERŞEKİLLERİNİN ENGEBELİ OLMASI,
- EĞİM DEĞERİNİN FAZLA OLMASI,
- YAĞIŞ REJİMİNİN DÜZENSİZ OLMASI,
- BİTKİ ÖRTÜSÜNÜN TAHRİP EDİLMİŞ VE CİLİZ OLMASI,
- İNSAN ETKİSİ (TARIM FAALİYETLERİ-NADAS UYGULAMASI-TARIM ALANLARININ YANLIŞ KULLANIMI VS.)

%7 Hafif **%20 Orta** **%63 Şiddetli** / **Çok Şiddetli**

Yurdumuzun %45,9'u 1000-2000 m. yükseklikte kısaca dağlık, %62,5'u, %15 meyilden daha meyilli, engebeli bir yapıya sahip olması, çok değişik iklim farklılıkları göstermesi, (yıllık yağış ortalaması Rize'de 2269,6 mm. Kars-Aralık ilçesinde 231,1 mm. Konya-Karapınar ilçesinde 278,0 mm) kolay ayrışabilen ana kayası ile dünyanın erozyona karşı en hassas bölgeleri içerisinde yer almaktadır.

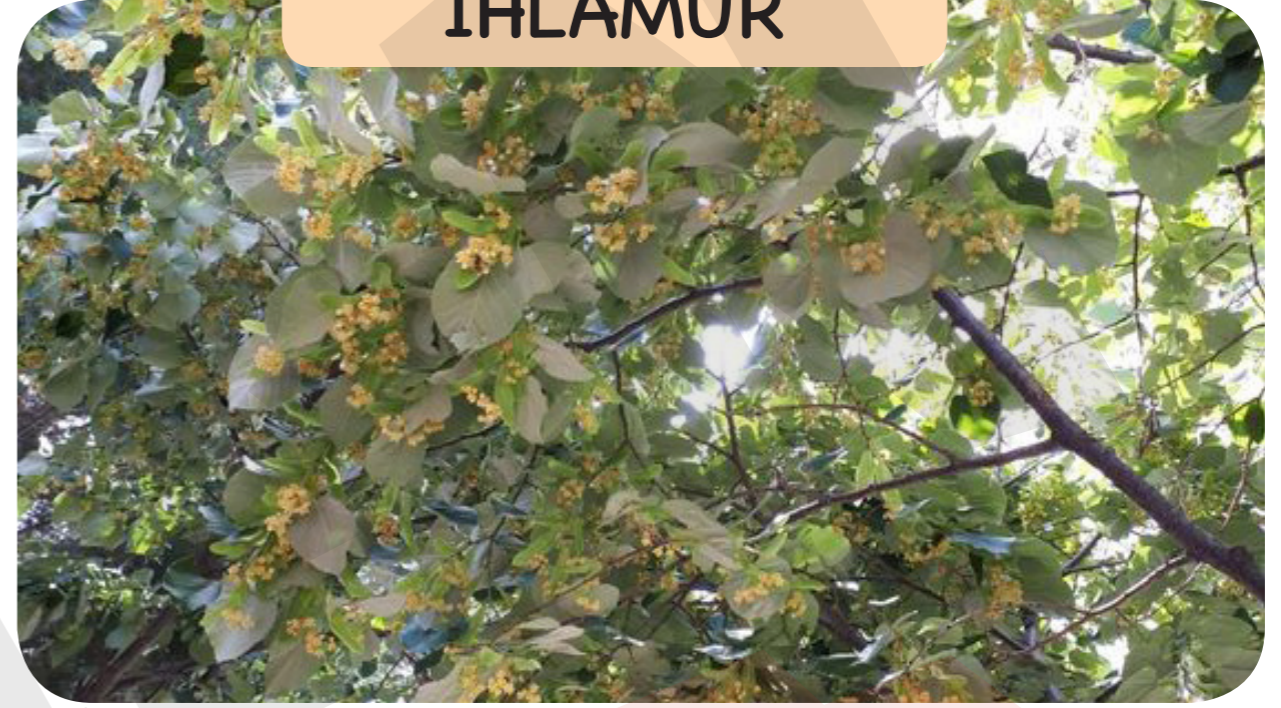
TÜRKİYE 'DE BİTKİ ÖRTÜSÜ

- YERŞEKİLLERİNİN ENGEBELİ OLMASI İKLİM FARKLILIĞINA DOLAYISIYLA BİTKİ ÖRTÜSÜ ÇEŞİTLİLİĞİNE NEDEN OLMUŞTUR.
- **RELİKT BİTKİLER:** GEÇMİŞ JEOLJİK DÖNEMLERDEN GÜNÜMÜZE KADAR GELEBİLMİŞ BİTKİLERE DENİR.
- EĞRELTİ OTU, IHLAMUR, KESTANE, FINDIK, KARAÇAM, KÖKNAR

EĞRELTİ OTU

IHLAMUR

KESTANE

KÖKNAR

- **ENDEMİK BİTKİLER:** YERYÜZÜNDE YALNIZCA BELLİ ALANLARDA YETİŞEBİLEN BİTKİLERE DENİR.
- **SİĞLA AĞACI, KÖYCEĞİZ GÖLÜ ÇEVRESİNDE**

→ DATÇA HURMASI, DATÇA VE TEKE YARIMADALARINDA

→ KAZDAĞI KÖKNARI, KAZDAĞLARINDA

→ KASNAK MEŞESİ, GÖLLER YÖRESİNDE

→ İSPİR MEŞESİ, KASTAMONU VE YOZGAT ÇEVRESİNDE

ORMANLARIMIZ

- Ülkemizin %27,6'sını kaplamaktadır.
- Bu değerin yaklaşık %80'i kıyı kesiminde bulunmaktadır.
- Türkiye'deki ormanların yaklaşık yarısı Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde yer alır.
- Antalya, Kastamonu, Muęla ve Mersin orman alanı en fazla olan illerdir.
- Ormanların il yüz ölçümüne oranı bakımından en zengin iller ise Karabük, Muęla ve Kastamonu'dur.

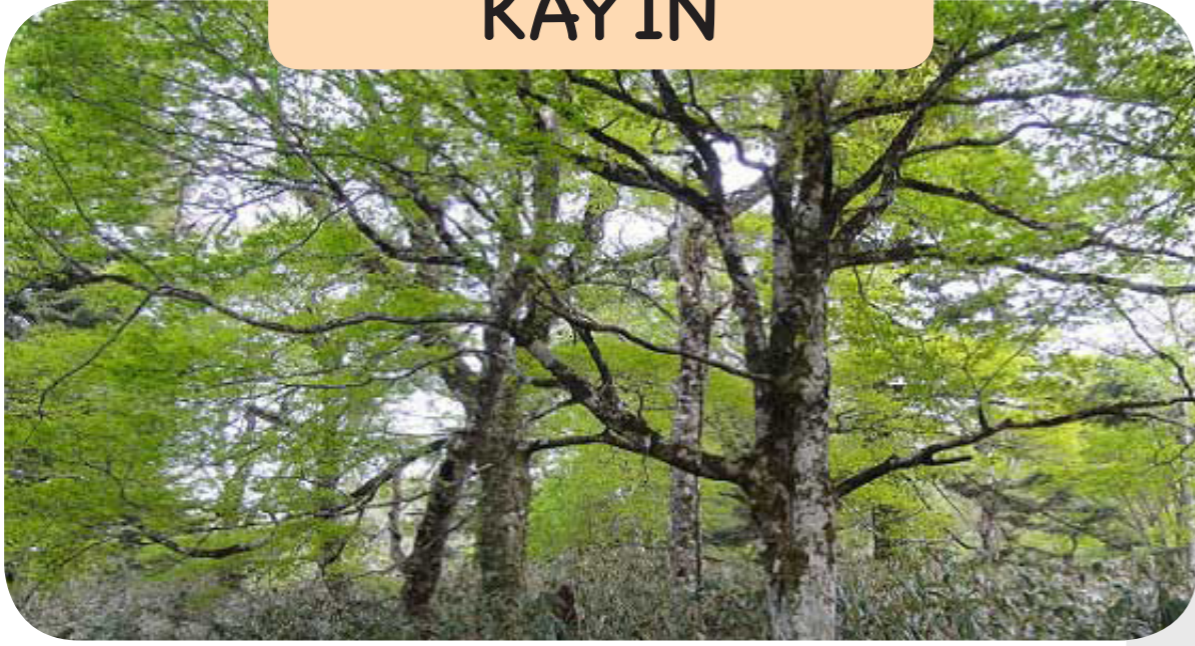

KUZEY ANADOLU ORMANLARI

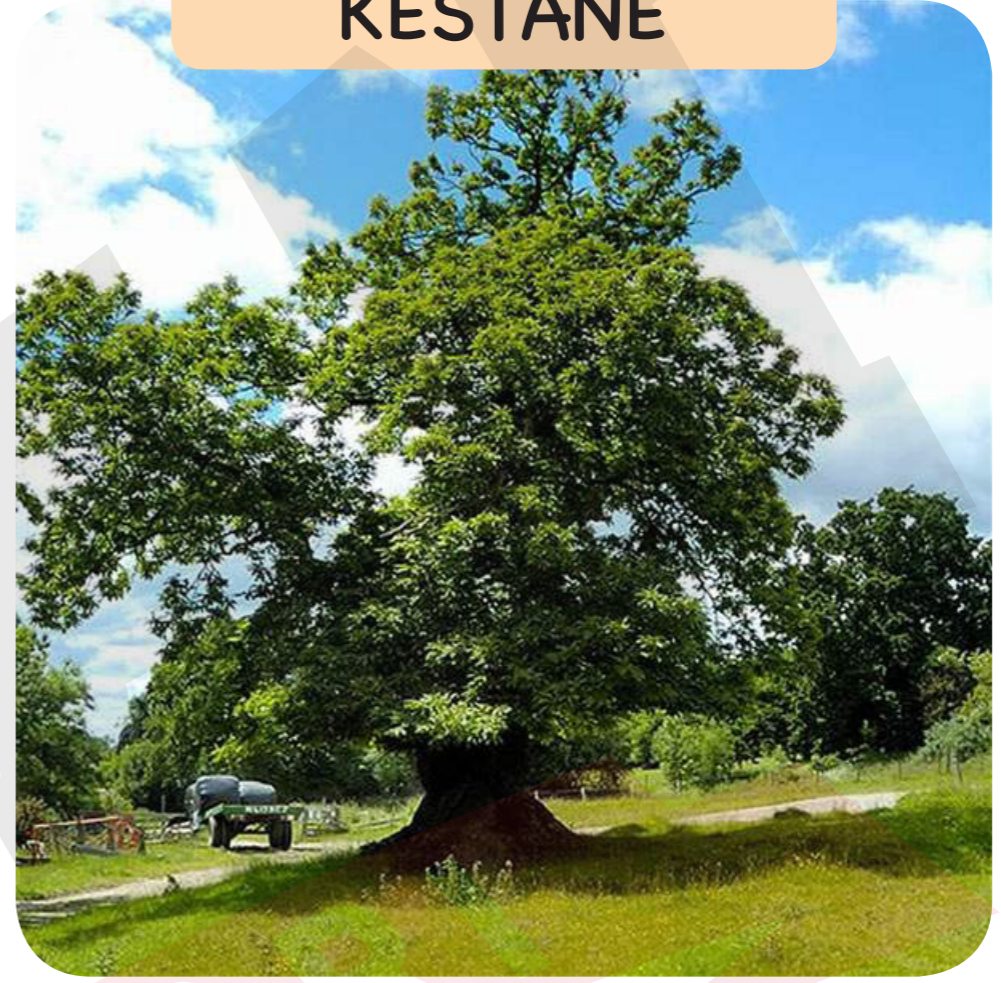
- Kıyıda başlar yaklaşık 2000 m. ye kadar çıkar
- Deniz seviyesinden itibaren yukarı kesimlere doğru: geniş yapraklılar, karma yapraklılar ve iğne yapraklılar şeklinde sıralanır.
- Kayın Kestane Ihlamur Gürgen Meşe Akçaağaç Köknar Karaçam Ladin Sarıçam Ardıç

KAYIN

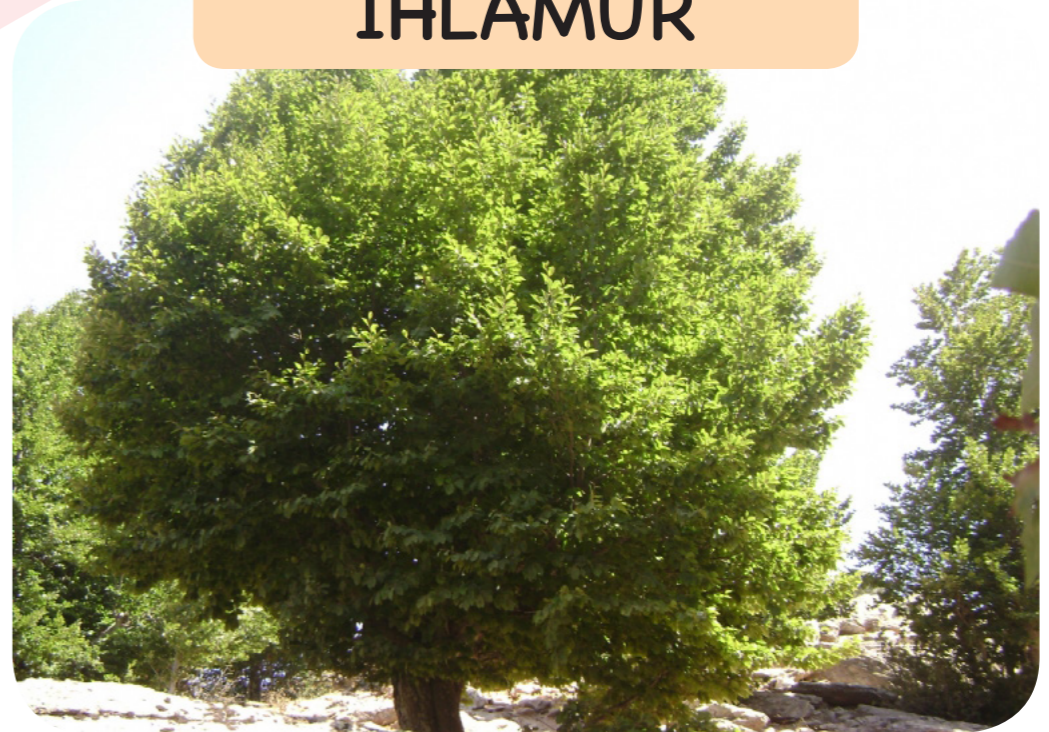
KESTANE

GÜRGEN

IHLAMUR

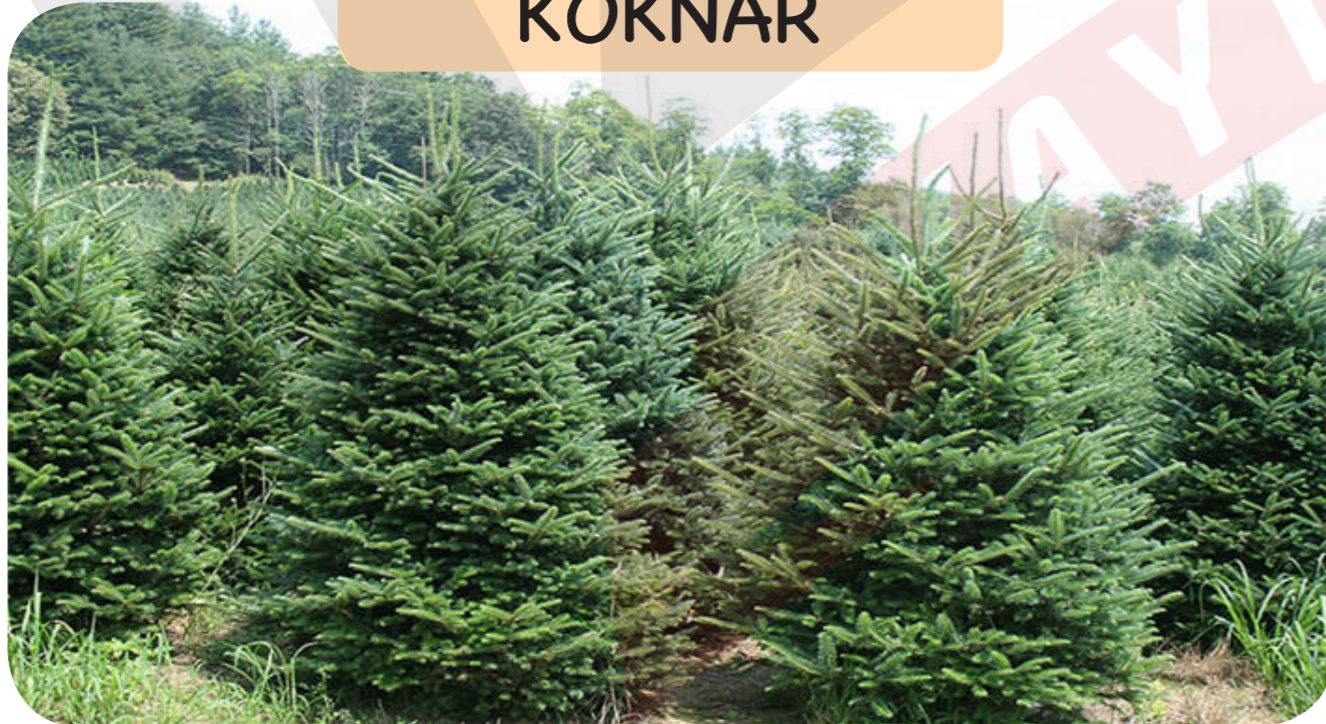
MEŞE

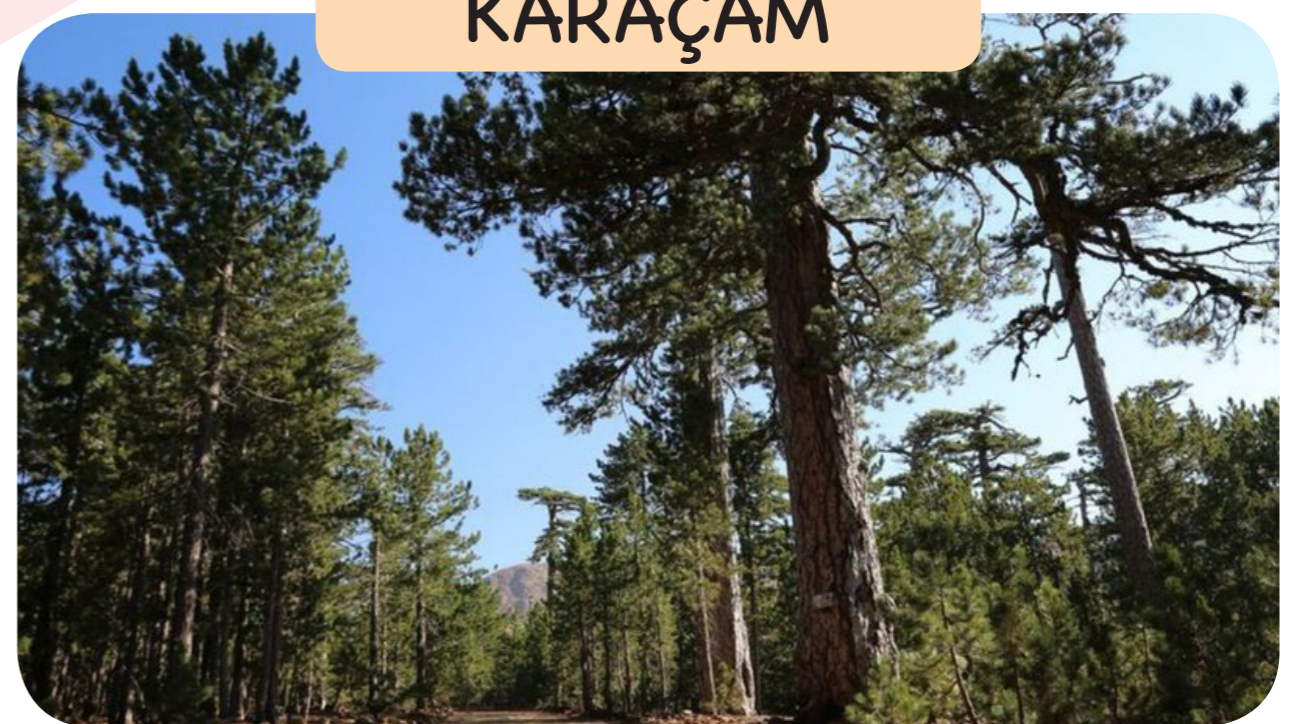
AKÇAAĞAÇ

KÖKNAR

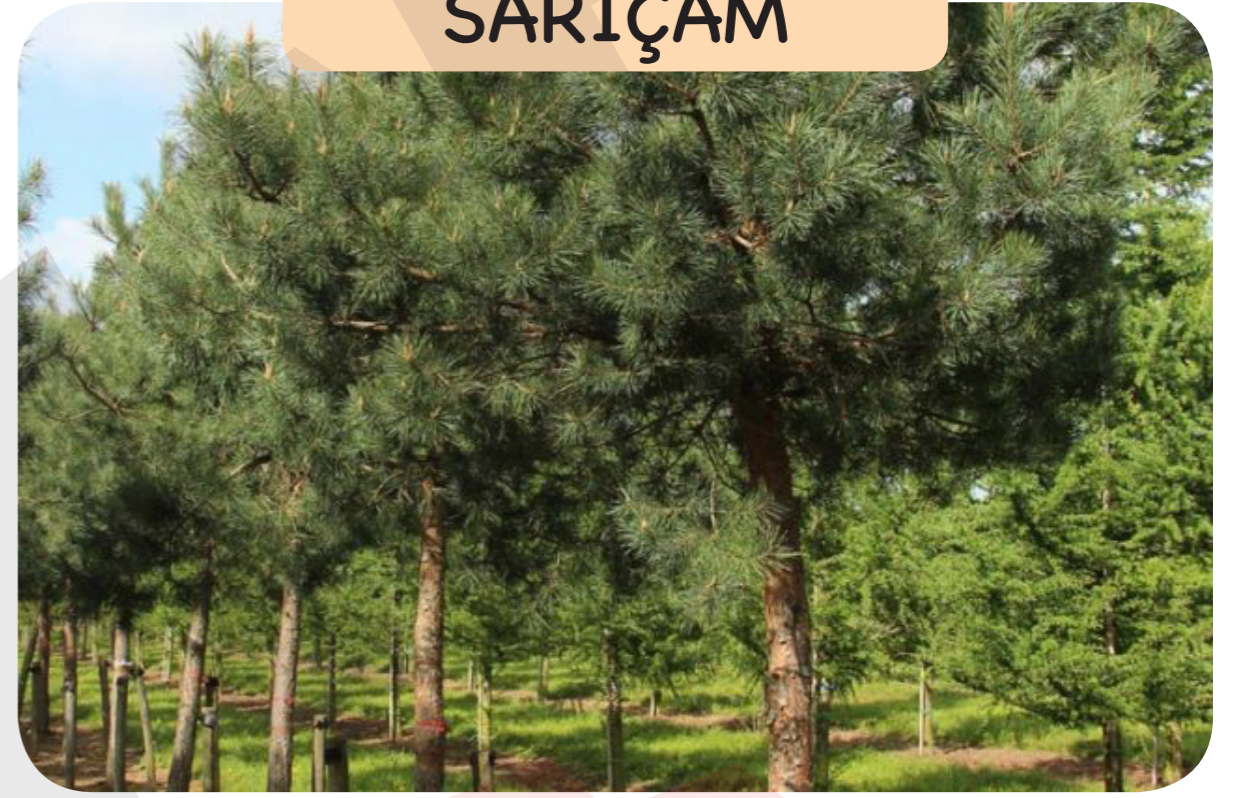
KARAÇAM

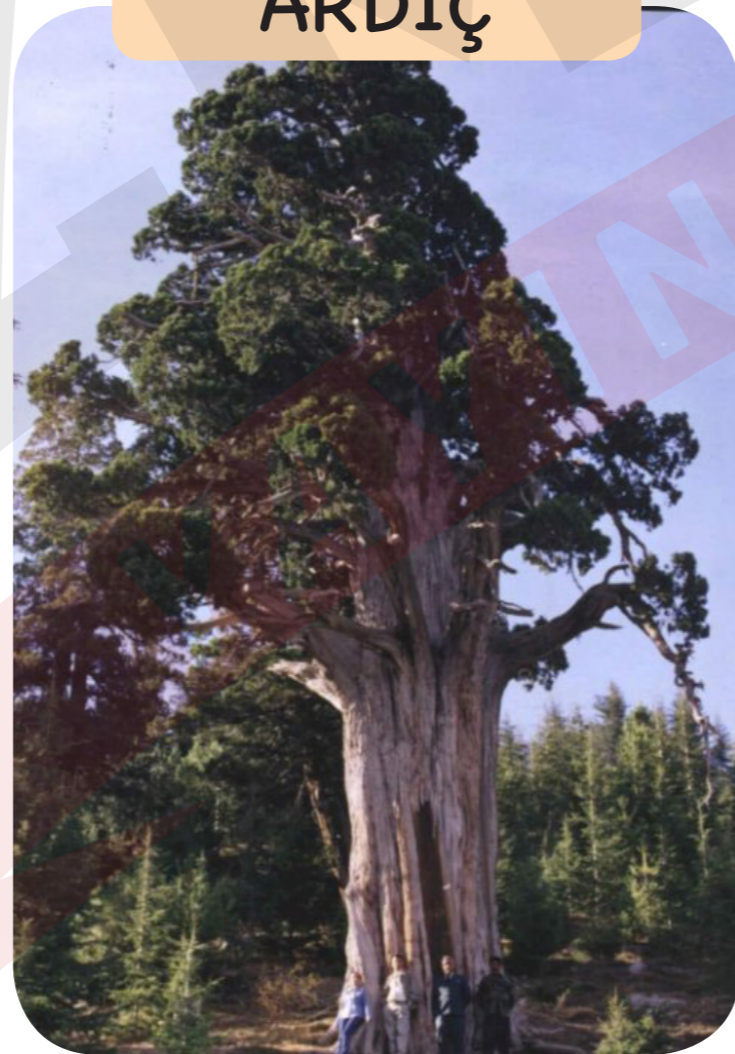
LADİN

SARIÇAM

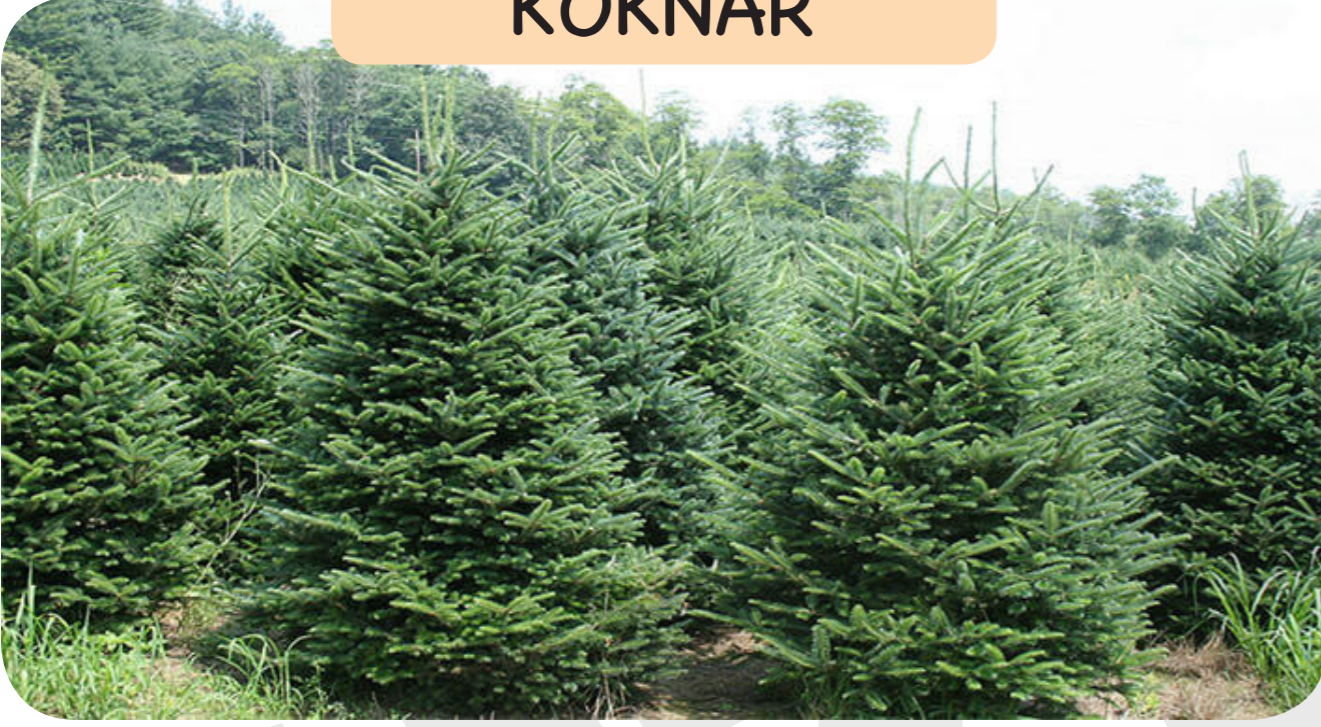
ARDIÇ

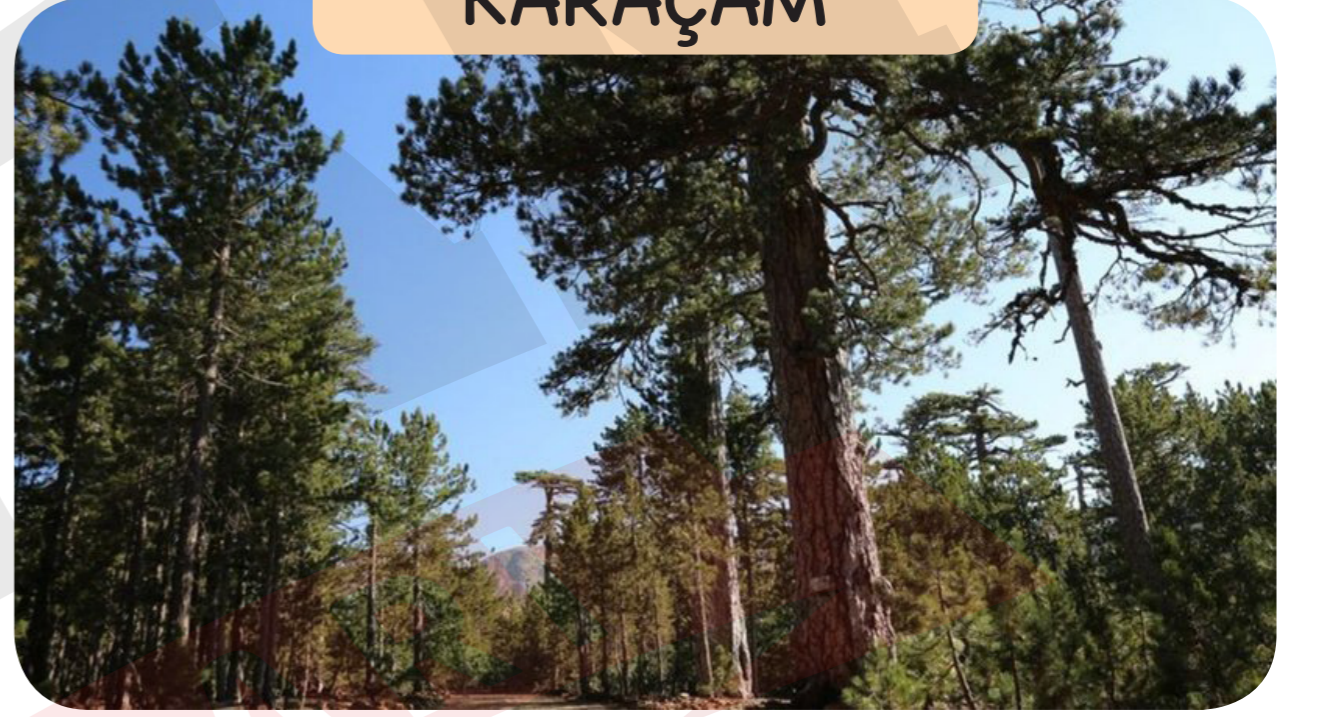
GÜNEY MARMARA VE EGE KIYISI ORMANLARI

→ Meşe Kayın Kestane Gürgen Köknar Karaçam Kızılçam Ardıç

KÖKNAR

KARAÇAM

MEŞE

ARDIÇ

GÜRGEN

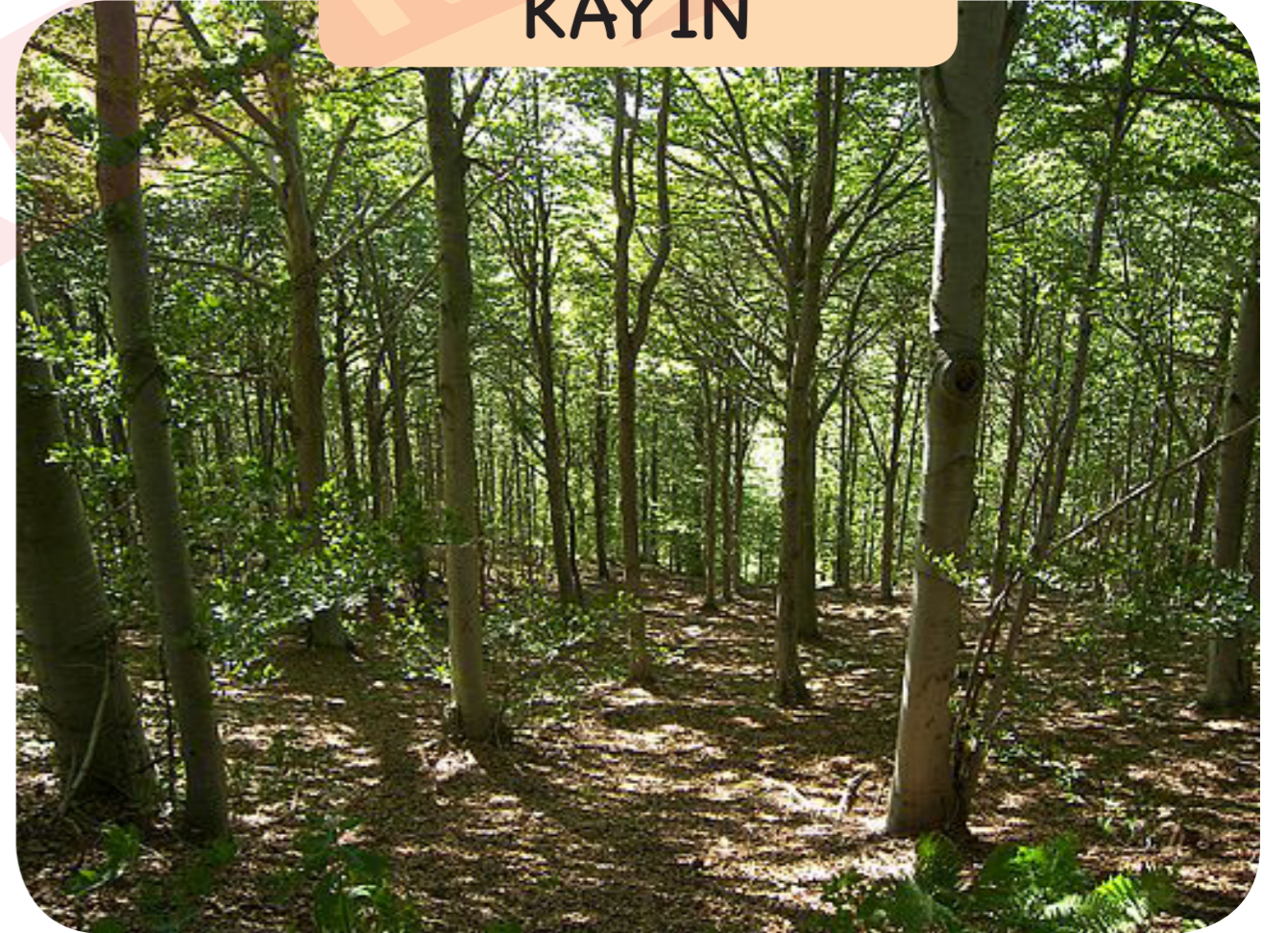
KESTANE

KIZILÇAM

KAYIN

AKDENİZ ORMANLARI

- Kıyıda yer alan makilerden sonra başlar.
- Baskın ağaç türü Kızılçam'dır.

İÇ KESİMLERDE ORMANLAR

- Daha çok dağlık kesimlerde toplanmıştır.
- Meşe ve Karaçam başlıca türlerdir.

DOĞU ANADOLU'DA ORMANLAR

- 2700 m. yükseltiye kadar ormanlar yükselebilmektedir.
- Başlıca tür Meşe Sarıçam Karaçam'dır.

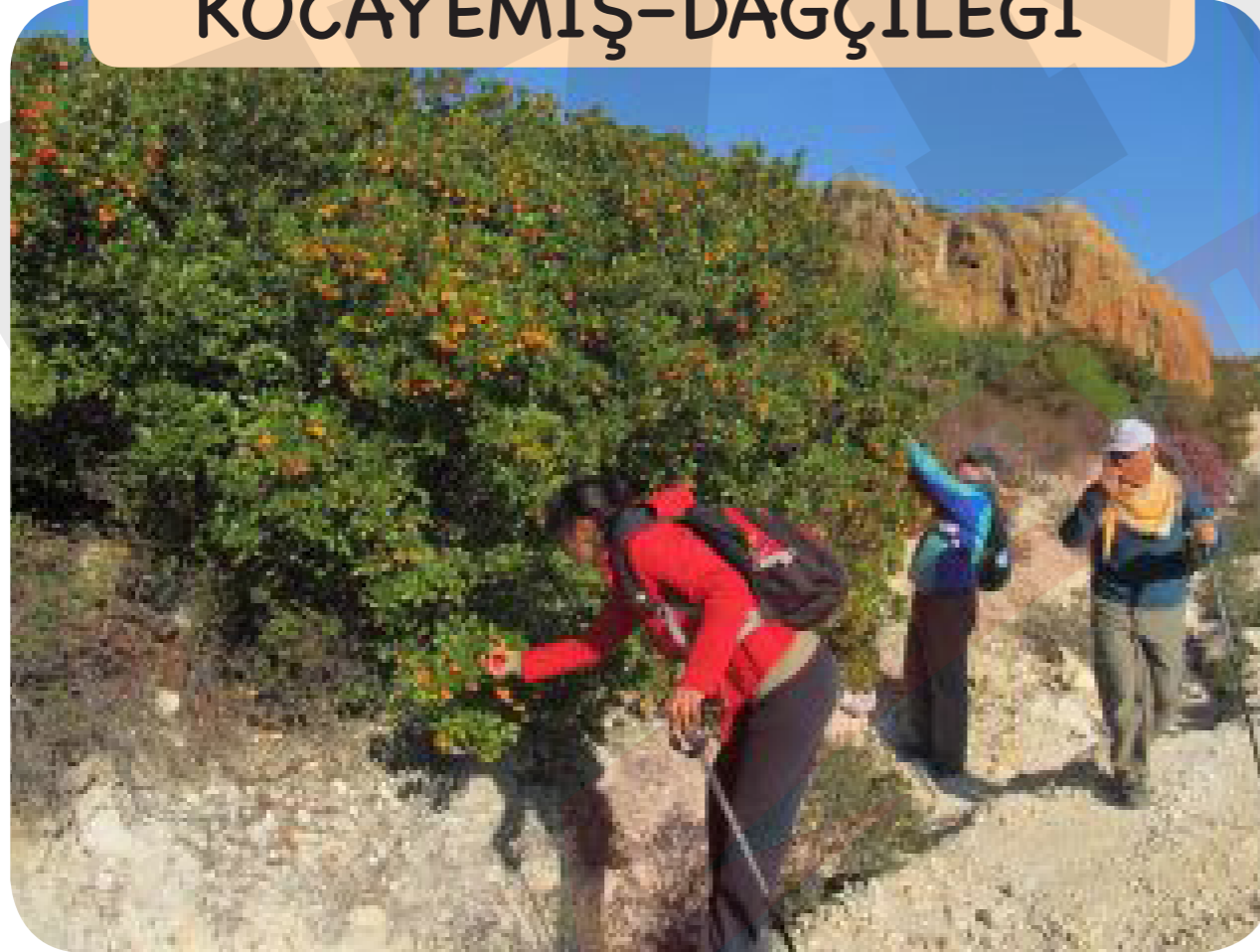

ÇALILAR

MAKİ

- (Kocayemiş, Zakkum, Defne, Sandal, Funda, Mersin Ağacı, Menengiç, Keçiboy-nuzu, Erguvan, Laden)

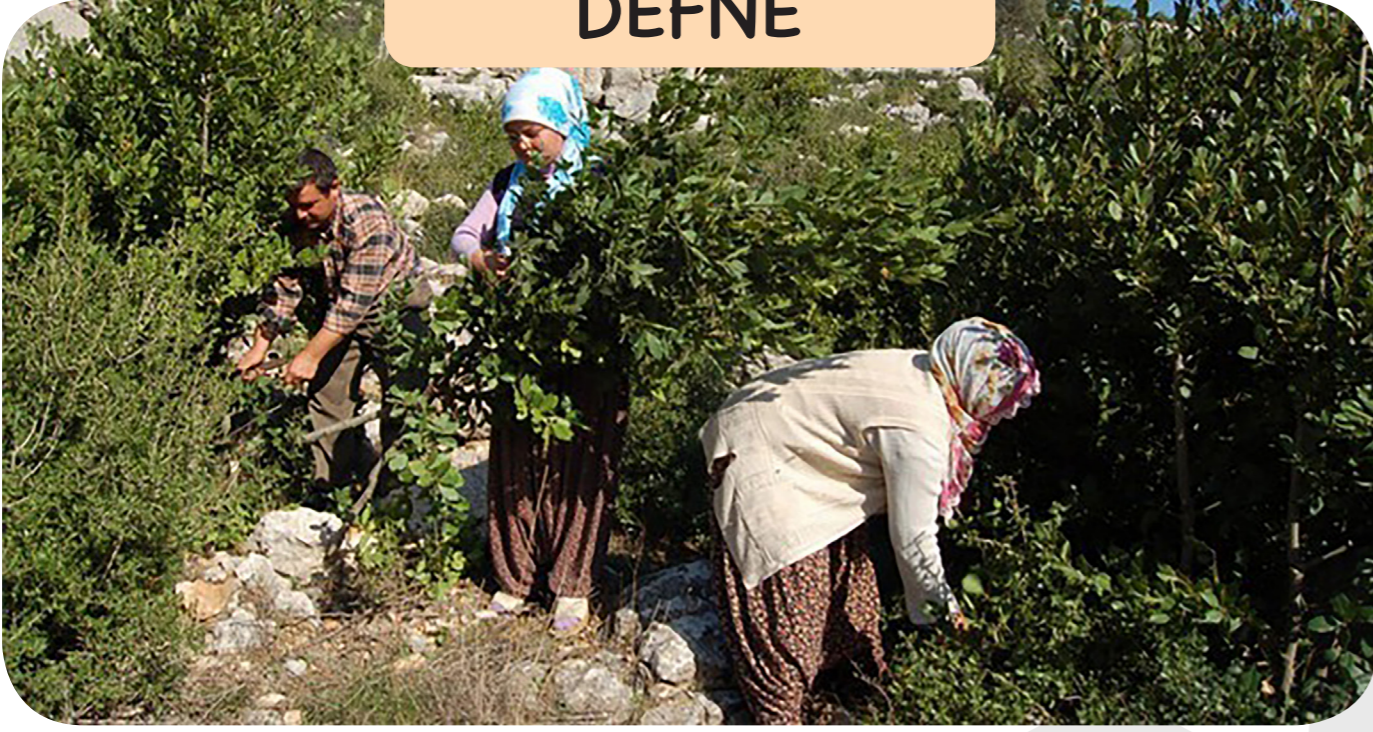
KOCAYEMİŞ-DAĞÇİLEĞİ

ZAKKUM

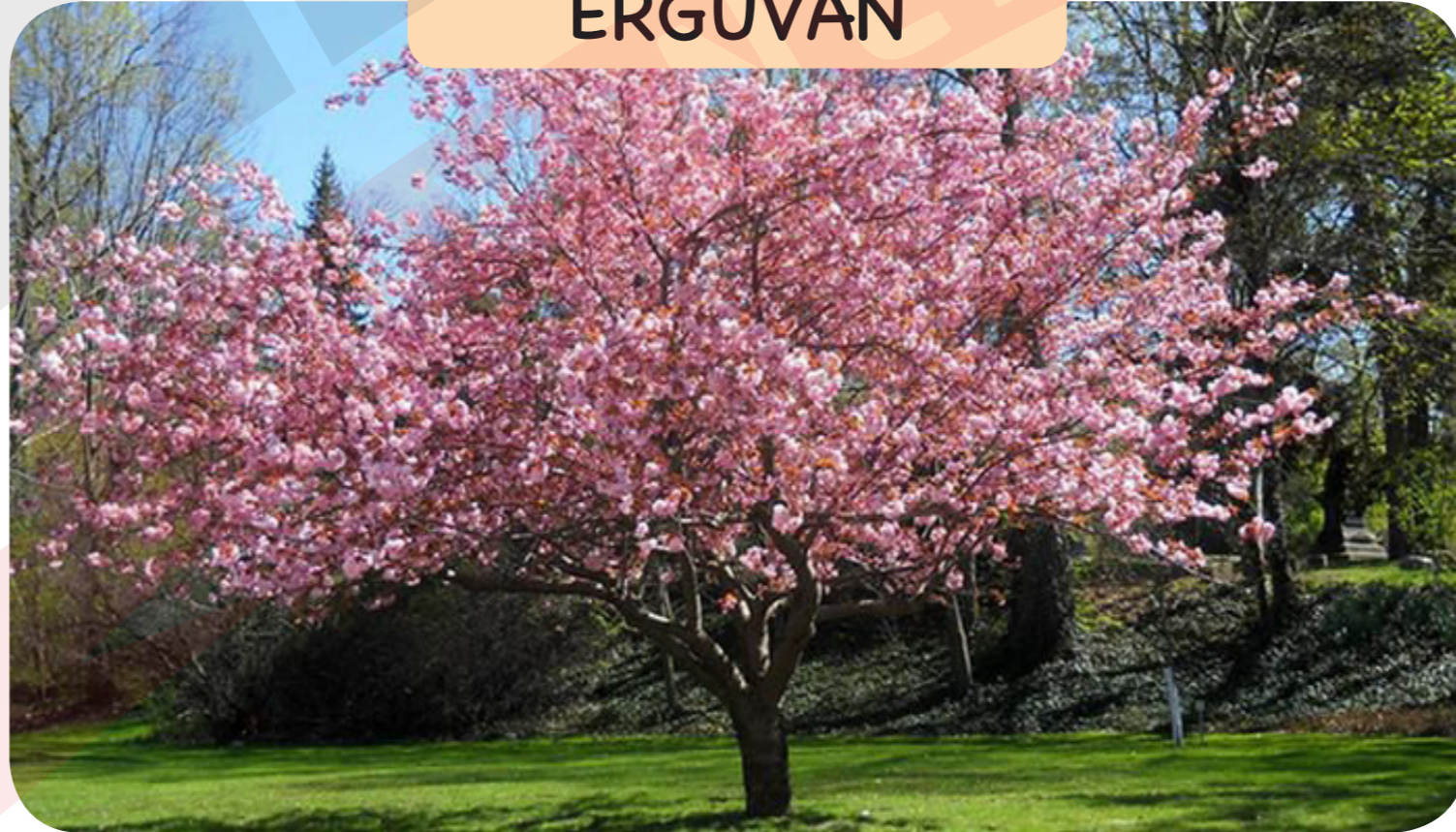
DEFNE

KEÇİBOYNUZU

ERGUVAN

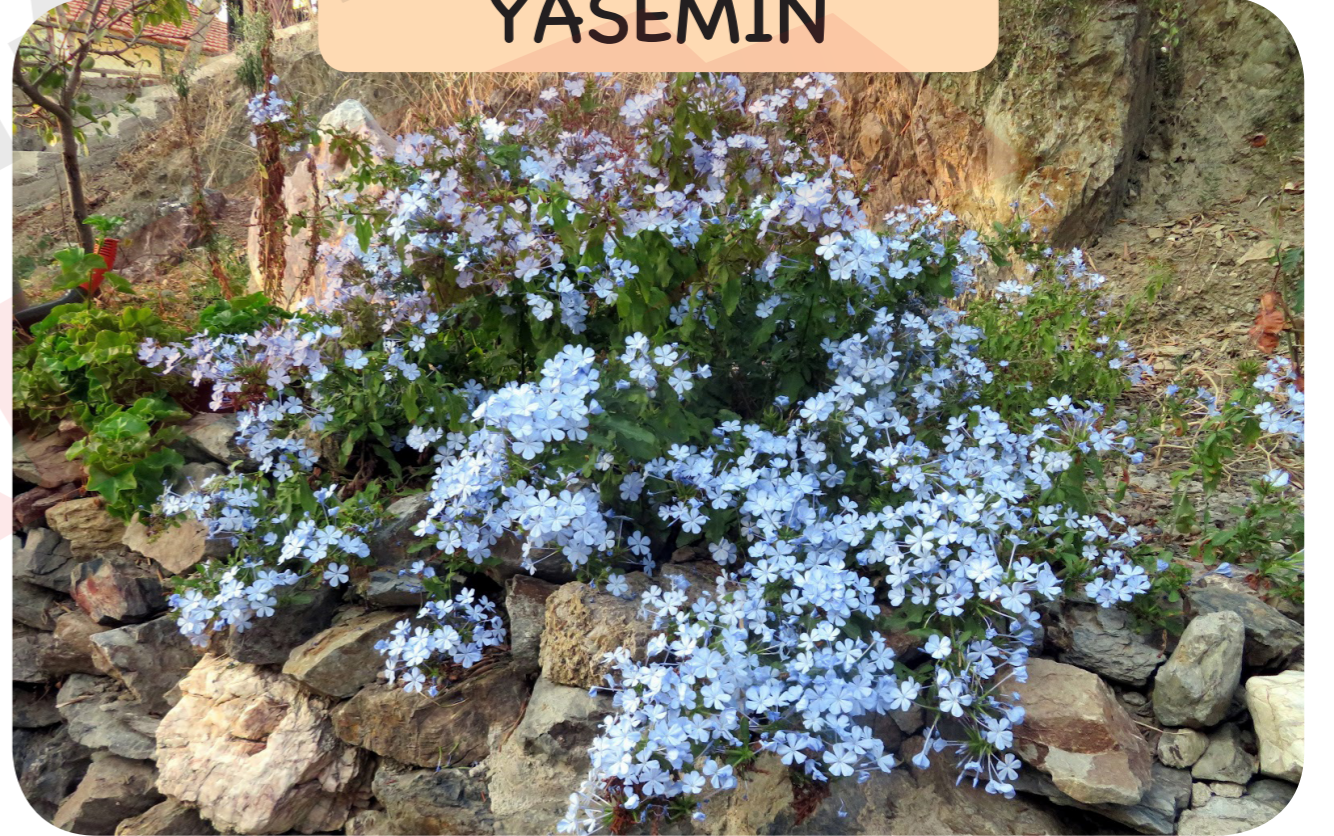
GARIGLER

→ Lavanta, Yasemin, Funda, Kekik, Adaçayı, Kermez Meşesi, vs.

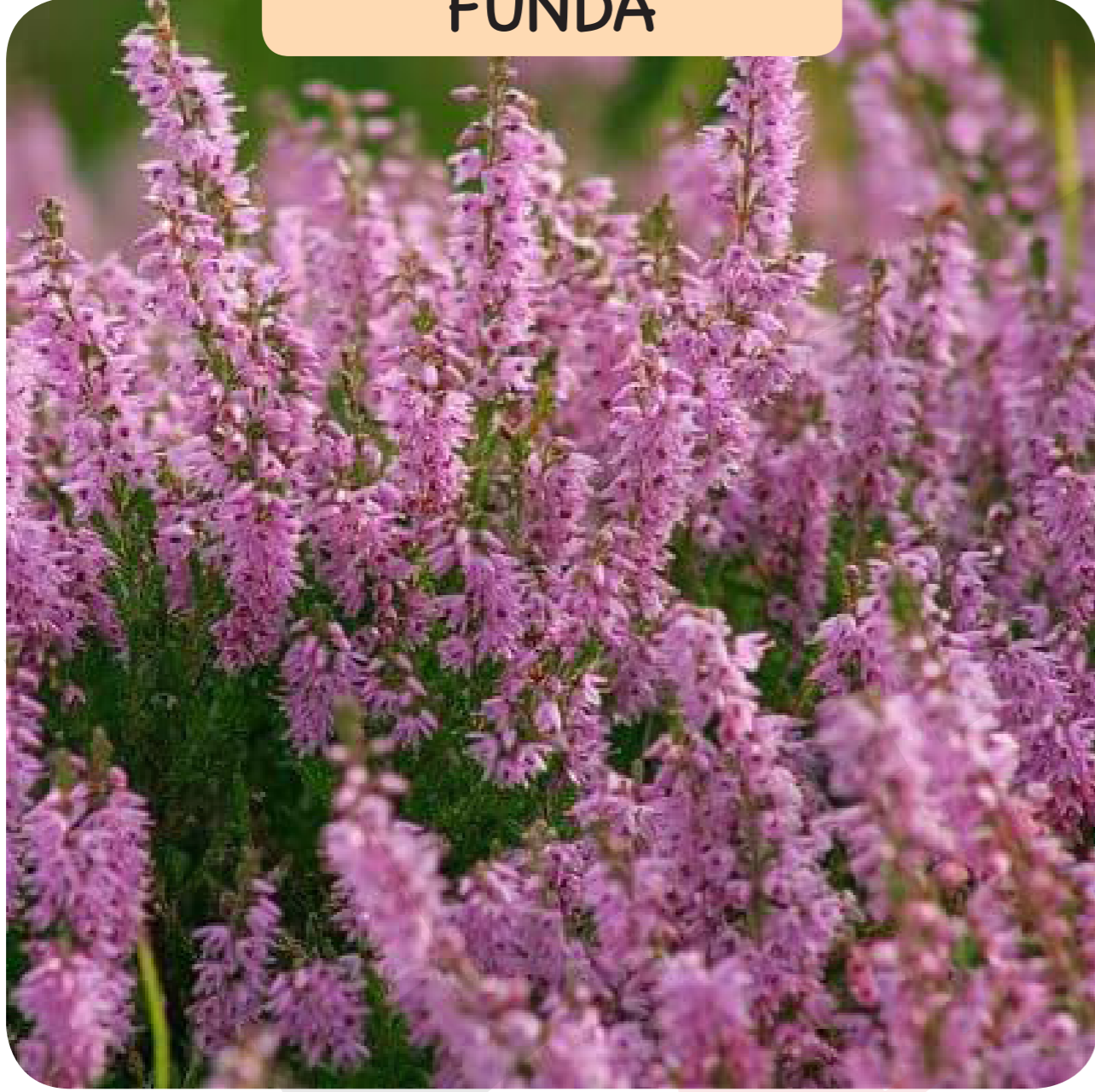
LAVANTA

YASEMİN

FUNDA

KEKİK

PSÖDOMAKİ

→ Kızılçık, Böğürtlen, Üvez, Yabani Fındık, vs.

KIZILCIK

BÖĞÜRTLEN

ÜVEZ

YABANI FINDIK

OT TOPLULUKLARI

BOZKIRLAR

→ Geven, Yavşan Otu, Üzerlik Otu, Deve Dikeni, Gelincik, Yumak Otu, vs.

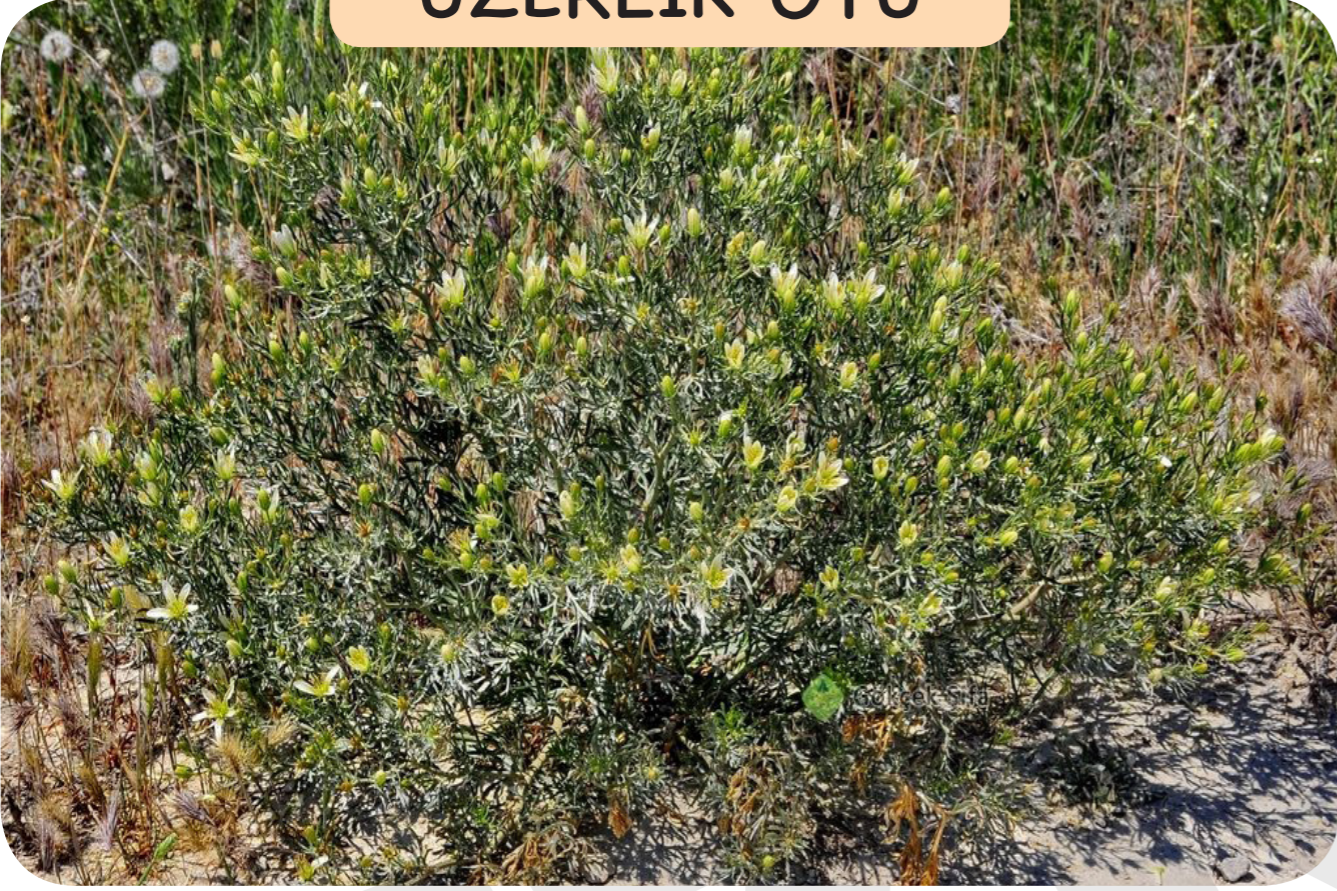
GEVEN OTU

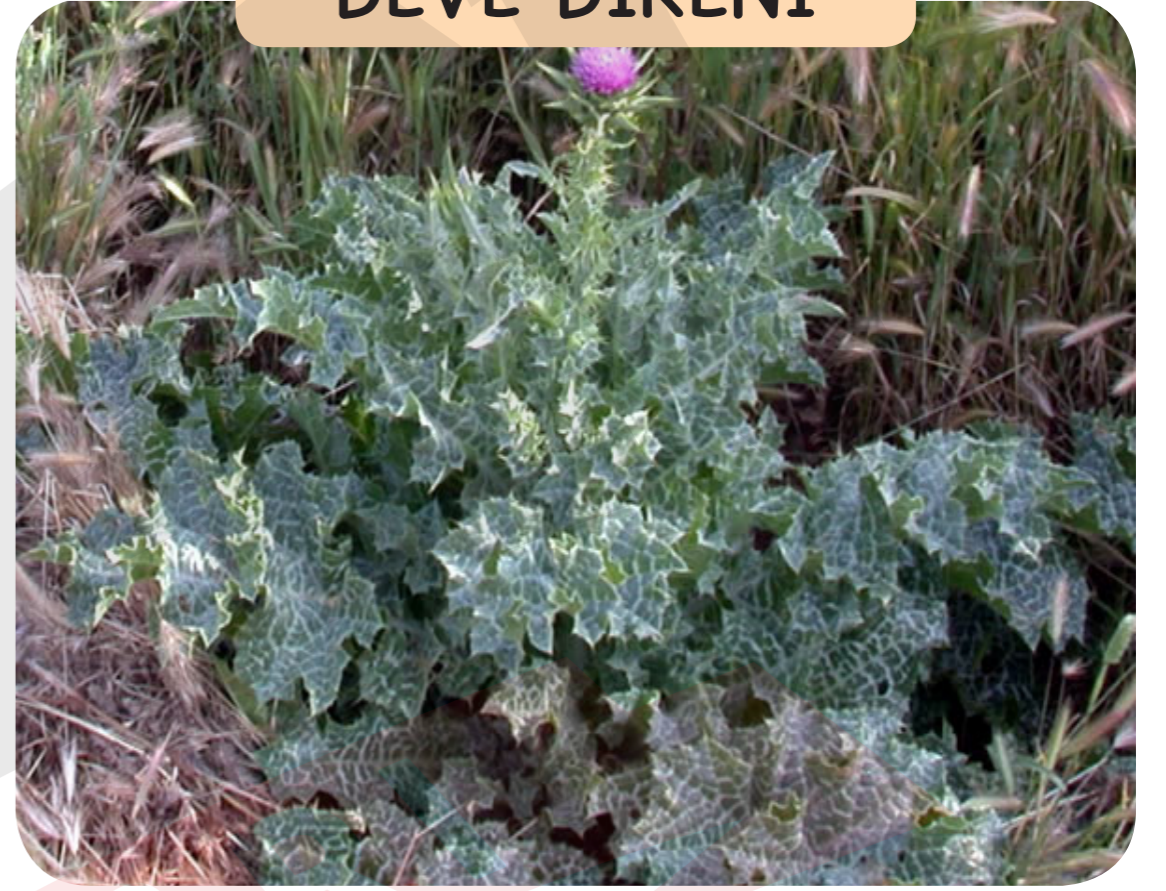
YAVŞAN OTU

ÜZERLİK OTU

DEVE DİKENİ

GELİNCİK

ANTROPOJEN NEDİR?

ÇAYIR

→ DAĞ ÇAYIRI – ALPİN ÇAYIR

→ Kardelen, Orman Gülü, Mine, Tarla Sarmaşığı, Düğün Çiçeği, vs.

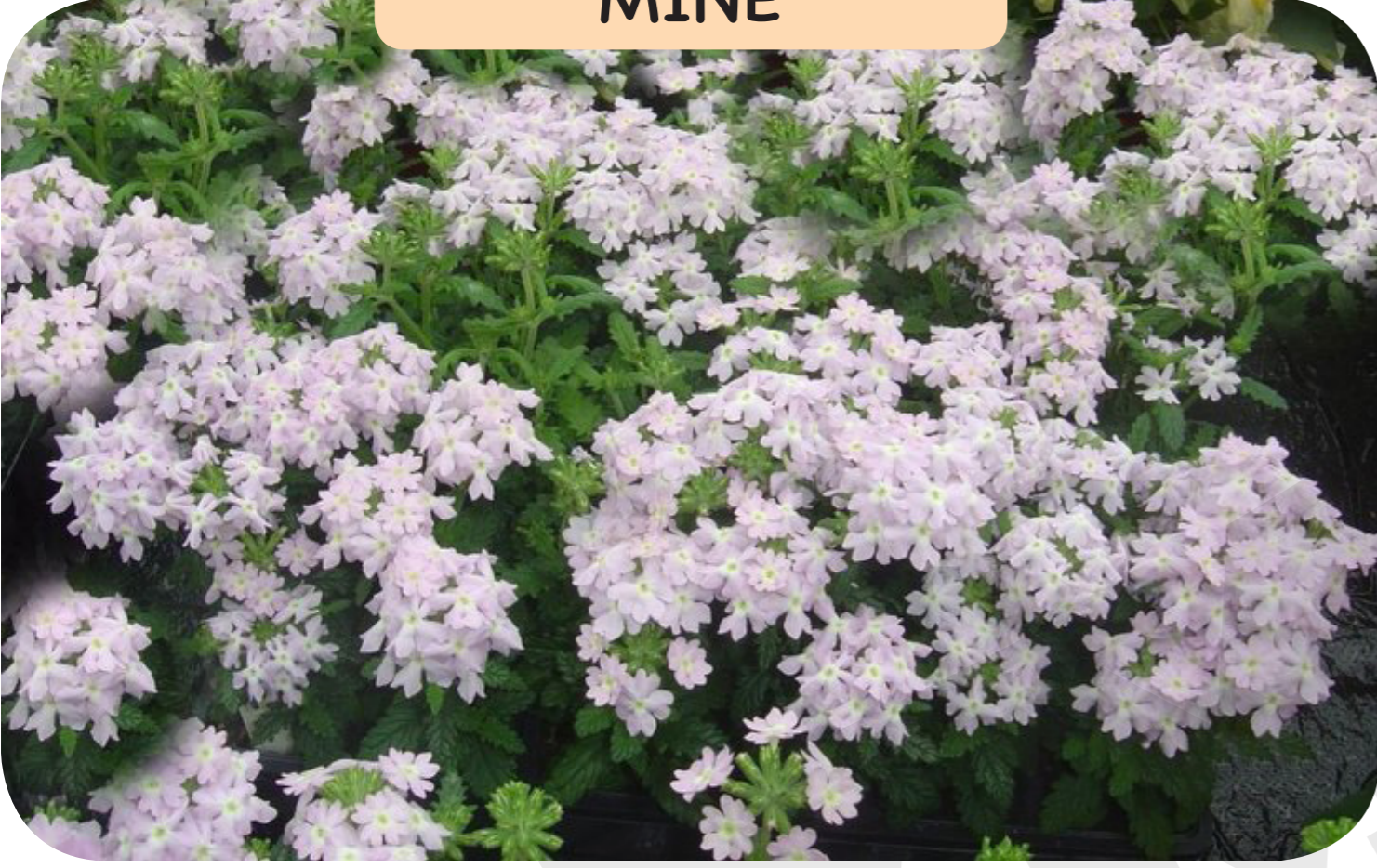
KARDELEN

ORMANGÜLÜ

MİNE

TARLA SARMAŞIĞI

Örnek:

Türkiye, erozyonun şiddetli olduğu ülkelerdendir. Topraklarımızda görülen erozyonun büyük kısmının tarım alanlarında meydana gelmesi, erozyona insan etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi tarım alanlarında görülen erozyon nedenlerinden biri değildir?

- A) Çok eğimli yamaçların tarıma açılması
- B) Toprağın eğim yönünde sürülmesi
- C) Hayvanların merada aşırı otlatılması
- D) Bitki örtüsünün tahrip edilmesi
- E) Engebenin fazla bitki örtüsünün cılız olması

Örnek:

Köyceğiz Gölü çevresindeki sığla ağacı, Datça hurması, Kazdağı köknarı, Göller yöresindeki kasnak meşesi, Kastamonu ve Yozgat çevresindeki ispir meşesi Türkiye'deki aşağıdaki bitki türlerinden hangilerinin örnekleridir?

- A) Relikt bitki
- B) Antropojen bozkır
- C) Endemik bitki
- D) Psödomaki
- E) Maki

YAYINLARI